

A – Activitatea Tribunalului în 2010

de Marc Jaeger, președintele Tribunalului

2010 a fost, pentru Tribunal, un an de reînnoire parțială în ceea ce privește paisprezece dintre membrii săi. În timp ce mandatele a unsprezece dintre aceștia au fost reînnoite, Tribunalul a regretat plecarea a trei membri care cumulează o experiență de mai mult de 27 de ani în serviciul instanței: domnii A. W. H. Meij și M. Vilaras, judecători la Tribunal din 1998, și domnul V. M. Ciucă, judecător la Tribunal din 2007, înlocuiți de domnii M. Van der Woude, D. Gratsias și, respectiv, A. Popescu. Colegiul a fost de asemenea afectat de demisia, la 29 iunie 2010, a domnului T. Tchipev, judecător la Tribunal din 2007. În ianuarie 2011, niciun candidat nu fusese încă propus pentru a-l înlocui.

Influența semnificativă a acestor împrejurări asupra calendarului judiciar (având în vedere că cele opt complete obișnuite ale instanței au cuprins cel puțin un membru al cărui mandat expira în 2010) a impus o organizare excepțională în scopul de a evita afectarea activității jurisdicționale.

În plus, era necesar să se țină seama de primul exercițiu în cadrul căruia comitetul prevăzut la articolul 255 TFUE a fost chemat să emită avizul prealabil deciziei guvernelor statelor membre – pentru care i-a fost încredințată răspunderea prin Tratatul de la Lisabona – cu privire la capacitatea candidaților de a exercita funcția de judecător. Deși această procedură, care urmărește să garanteze atât independența, cât și competența membrilor Curții și ai Tribunalului, nu poate să fie decât salută, aceasta a întârziat totuși definitivarea reînnoirii parțiale. În viitor, va fi necesar ca toți participanții la procesul de numire să împiedice aceste întârzieri și, în consecință, obstacolele serioase în calea bunei funcționări a justiției pe care le generează. Rezultatele Tribunalului în 2010 nu pot să fie analizate cu ignorarea acestor elemente independente de voința și de eforturile instanței de a face față evoluției contenciosului, care este caracterizat de o creștere, de o diversificare și de o complexitate inedite.

Din punct de vedere statistic, anul 2010 a fost marcat de mai multe tendințe. Prima este creșterea marcantă a numărului de cauze introduse, de la 568 (în 2009) la 636 (în 2010), nivel care nu a mai fost niciodată atins până în prezent¹. A doua tendință constă în menținerea unui număr de cauze soluționate care depășește în mod semnificativ 500 (527 de cauze soluționate), și aceasta în pofida împrejurărilor defavorabile descrise anterior. Acest rezultat nu a fost totuși suficient pentru a limita creșterea numărului de cauze aflate pe rol, în număr de 1 300 la 31 decembrie 2010. A treia tendință privește durata procedurii, criteriu de evaluare esențial al activității jurisdicționale. Ca urmare a accentului pus pe celeritatea judecării cauzelor, această durată a scăzut în mod semnificativ, cu 2,5 luni în medie (de la 27,2 luni în 2009 la 24,7 luni în 2010). Această scădere este chiar mai semnificativă în ceea ce privește cauzele soluționate prin hotărâre în domeniile care se află, de la crearea instanței, în centrul contenciosului Tribunalului (cu excepția recursurilor și a proprietății intelectuale), pentru care a fost înregistrată o reducere cu mai mult de șapte luni a duratei procedurii.

Reformele care trebuie continuate și eforturile importante realizate de instanță ar trebui să permită ameliorarea, într-o anumită măsură, a rezultatelor menționate. Acest obiectiv nu poate fi totuși îndeplinit în dauna calității controlului jurisdicțional exercitat, garant al efectivității protecției jurisdicționale, care, la rândul ei, reprezintă un element constitutiv al unei Uniuni de drept.

¹ În lipsa unor grupuri mari de cauze identice sau similare.

Expunerea care urmează își propune să ofere o sinteză a diversității și, uneori, a complexității domeniului de activitate al Tribunalului, în calitate sa de instanță care se pronunță asupra legalității (I), asupra despăgubirii (II), asupra recursurilor (III) și asupra măsurilor provizorii (IV).

I. Contenciosul legalității

Cu privire la admisibilitatea acțiunilor în anulare

1. Acte susceptibile să facă obiectul unei acțiuni

Constituie acte susceptibile să facă obiectul unei acțiuni în anulare în sensul articolului 263 TFUE măsurile care produc efecte juridice obligatorii de natură a afecta interesele reclamantului, modificând în mod distinct situația juridică a acestuia².

În Hotărârea din 20 mai 2010, *Germania/Comisia* (T-258/06, nepublicată încă), Tribunalul a examinat condițiile în care o comunicare a Comisiei, publicată în seria C a Jurnalului Oficial, poate să fie considerată un act atacabil.

În speță, Republica Federală Germania a solicitat anularea unei comunicări³ care avea ca scop să aducă la cunoștință abordarea generală a Comisiei în ceea ce privește aplicarea tuturor normelor fundamentale privind atribuirea contractelor de achiziții publice, care ar rezulta direct din normele și din principiile tratatului, printre care principiul nediscriminării și cel al transparenței, în cazul atribuirii de contracte de achiziții publice care nu intră sau care intră parțial în domeniul de aplicare al directivelor privind contractele de achiziții publice⁴.

În scopul de a stabili caracterul atacabil al acestui act, despre care Comisia pretindea că nu avea decât o natură interpretativă, Tribunalul își propune să stabilească dacă, ținând seama de conținutul acesteia, comunicarea urmărește să producă efecte juridice noi în raport cu cele pe care le presupune aplicarea principiilor fundamentale ale tratatului. Astfel, se impunea să se aprecieze dacă respectiva comunicare doar explică dispozițiile privind libera circulație a mărfurilor, libertatea de stabilire și libera prestare a serviciilor, principiile nediscriminării și egalității de tratament, precum și principiul proporționalității și normele privind transparența și recunoașterea reciprocă aplicabile contractelor care nu intră sau care intră parțial în domeniul de aplicare al directivelor privind contractele de achiziții publice sau dacă în comunicare se instituie obligații specifice sau noi în raport cu aceste dispoziții, principii și norme. Doar împrejurarea că o comunicare interpretativă nu demonstrează, prin forma sa, prin natura sa ori prin modul său de redactare, că este un act destinat să producă efecte juridice nu este suficientă pentru a concluziona că nu produce efecte juridice obligatorii. Nici împrejurarea că acest act a făcut sau nu a făcut obiectul unei publicări nu este relevantă în această privință.

² Hotărârea Curții din 11 noiembrie 1981, *IBM/Comisia*, 60/81, Rec., p. 2639, punctul 9.

³ Comunicarea interpretativă a Comisiei din 23 iunie 2006 privind dreptul comunitar aplicabil atribuirii de contracte nereglementate sau reglementate parțial de directivele privind achizițiile publice (JO 2006, C 179, p. 2).

⁴ Directiva 2004/17/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 de coordonare a procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale (JO L 134, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 8, p. 3) și Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii (JO L 134, p. 114, Ediție specială, 06/vol. 8, p. 116).

După ce procedează la o examinare aprofundată a conținutului comunicării, Tribunalul concluzionează că aceasta nu conține norme noi de atribuire a contractelor de achiziții publice care depășesc obligațiile prevăzute de dreptul existent și că, în aceste condiții, nu produce efecte juridice obligatorii de natură să afecteze situația juridică a Republicii Federale Germania.

2. Aplicarea în timp a articolului 263 TFUE

Articolul 230 al patrulea paragraf CE supune admisibilitatea acțiunilor introduse de particulari împotriva actelor ai căror destinatari nu sunt dublei condiții ca reclamanții să fie vizați direct și individual de actul atacat. Potrivit jurisprudenței, persoanele fizice sau juridice, altele decât destinatarii unei decizii, nu pot pretinde că aceasta le privește în mod individual decât dacă respectiva decizie le afectează în considerarea anumitor calități care le sunt specifice sau a unei situații de fapt care le caracterizează în raport cu orice altă persoană și, ca urmare a acestui fapt, le individualizează într-un mod analog celui al destinatarului⁵.

Odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, la 1 decembrie 2009, au fost modificate condițiile de admisibilitate a acțiunii în anulare. Astfel, potrivit articolului 263 al patrulea paragraf TFUE, orice persoană fizică sau juridică poate formula o acțiune împotriva actelor care o privesc direct și individual, precum și împotriva actelor normative care o privesc direct și care nu presupun măsuri de executare.

Chiar înainte de a aborda interpretarea materială a acestor dispoziții, Tribunalul a fost determinat, în acest an, să soluționeze problematica aplicării lor în timp. Având în vedere importanța acestei chestiuni, Tribunalul s-a pronunțat în Mare Cameră cu această ocazie.

Cele două cauze avute în vedere, *Norilsk Nickel Harjavalta și Umicore/Comisia*, precum și *Etimine și Etiproducs/Comisia* (Ordonanțele din 7 septembrie 2010, T-532/08 și T-539/08, nepublicate încă), aveau ca obiect o cerere de anulare a Directivei 2008/58/CE⁶ și a Regulamentului (CE) nr. 790/2009⁷, având ca efect modificarea clasificării anumitor compuși ai carbonaților de nichel și ai boraților.

Având în vedere că acțiunile au fost introduse la 5 decembrie 2008, Comisia invocase o excepție de inadmisibilitate, arătând că actele atacate nu le priveau pe reclamante în mod individual, în sensul articolului 230 CE. Întrucât Tratatul de la Lisabona intrase între timp în vigoare, reclamantele susțineau faptul că, sub imperiul noilor dispoziții ale articolului 263 al patrulea paragraf TFUE, această condiție de admisibilitate nu mai avea vocație să se aplice în ceea ce privește actele atacate. Trebuia să se stabilească astfel dacă articolul 263 al patrulea paragraf TFUE era aplicabil *ratione temporis* acțiunilor în cauză și, mai general, tuturor acțiunilor aflate pe rol la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona.

Constatând că în Tratatul FUE nu s-a prevăzut nicio dispoziție tranzitorie în această privință, Tribunalul subliniază că reiese dintr-o jurisprudență consacrată că, pe de o parte, potrivit

⁵ Hotărârea Curții din 15 iulie 1963, *Plaumann/Comisia*, 25/62, Rec., p. 197, 223.

⁶ Directiva 2008/58/CE a Comisiei din 21 august 2008 de efectuare a celei de a treizecea modificări, în vederea adaptării la progresul tehnic, a Directivei 67/548/CEE a Consiliului privind apropierea actelor cu putere de lege și a actelor administrative referitoare la clasificarea, ambalarea și etichetarea substanțelor periculoase (JO L 246, p. 1).

⁷ Regulamentul (CE) nr. 790/2009 al Comisiei din 10 august 2009 de modificare, în vederea adaptării la progresul tehnic și științific, a Regulamentului (CE) nr. 1272/2008 al Parlamentului European și al Consiliului privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și a amestecurilor (JO L 235, p. 1).

principiului *tempus regit actum*, admisibilitatea unei acțiuni trebuie apreciată în temeiul normelor în vigoare la data la care a fost introdusă și că, pe de altă parte, condițiile de admisibilitate a acțiunii trebuie apreciate în momentul introducerii acțiunii, respectiv în momentul depunerii cererii introductive, a cărei regularizare nu este posibilă decât în cazul în care are loc anterior expirării termenului de introducere a acțiunii. Soluția contrară ar conduce la riscul unor practici arbitrare în administrarea justiției, întrucât admisibilitatea acțiunii ar depinde de data, de altfel aleatorie, a pronunțării deciziei Tribunalului prin care se încheie judecata.

Această apreciere nu este infirmată de teza potrivit căreia articolul 263 TFUE ar face parte dintre normele de procedură cu privire la care jurisprudența a recunoscut că, spre deosebire de normele de fond sau de drept material, sunt aplicabile în privința tuturor litigiilor pendinte în momentul intrării lor în vigoare. Astfel, chiar dacă s-ar considera că aspectele privind competența jurisdicțională țin de domeniul normelor de procedură, Tribunalul apreciază că, în vederea determinării dispozițiilor aplicabile în raport cu care trebuie apreciată admisibilitatea unei acțiuni în anulare introduse împotriva unui act al Uniunii, se impune aplicarea principiului *tempus regit actum*.

3. Interesul de a exercita acțiunea

Noțiunea de interes de a exercita acțiunea, care condiționează admisibilitatea acțiunilor în anulare, a făcut obiectul unor precizări privind diverse aspecte, abordate în cele ce urmează.

În primul rând, o acțiune în anulare introdusă de o persoană fizică sau juridică este admisibilă numai în măsura în care reclamantul are un interes de a solicita anularea actului atacat. Un astfel de interes presupune ca însăși anularea acestui act să poată avea consecințe juridice sau, potrivit unei alte formulări, ca acțiunea să fie susceptibilă, prin rezultatul său, să aducă un beneficiu părții care a formulat-o⁸. Interesul trebuie să continue să existe până la momentul pronunțării hotărârii judecătorești, sub sancțiunea nepronunțării asupra fondului⁹.

În Hotărârea din 19 ianuarie 2010, *Co-Frutta/Comisia* (T-355/04 și T-446/04, Rep., p. II-1)¹⁰, Tribunalul a precizat aprecierea care trebuie să fie efectuată cu privire la interesul de a exercita acțiunea, în cazul în care, în urma unei cereri de acces la documente ale Comisiei, justițiabilul introduce succesiv două acțiuni, una prin care se urmărește anularea deciziei implicite a Comisiei de respingere a cererii de acces, iar alta prin care se urmărește anularea deciziei explicite a Comisiei, intervenită ulterior primei decizii implicite.

În speță, societatea Co-Frutta, societate de drept italian având ca obiect de activitate maturarea bananelor, adresase Direcției Generale (DG) Agricultură a Comisiei o cerere de acces la documente ale Comisiei referitoare la importatorii de banane înregistrați în Comunitatea Europeană. În urma răspunsului negativ al directorului general al DG Agricultură, reclamanta a adresat secretarului general al Comisiei o cerere de confirmare, cerere la care a primit un răspuns negativ implicit

⁸ A se vedea Hotărârea Tribunalului din 28 septembrie 2004, *MCI/Comisia*, T-310/00, Rec., p. II-3253, punctul 44 și jurisprudența citată.

⁹ Hotărârea Curții din 7 iunie 2007, *Wunenburger/Comisia*, C-362/05 P, Rep., p. I-4333, punctul 42.

¹⁰ A se vedea de asemenea Hotărârea din 10 decembrie 2010, *Ryanair/Comisia*, T-494/08-T-500/08 și T-509/08, nepublicată încă.

la expirarea termenului de 15 zile prevăzut de Regulamentul (CE) nr. 1049/2001¹¹. Reclamanta contestă legalitatea acestor două decizii în fața Tribunalului (obiectul cauzei T-355/04).

Două luni mai târziu, secretarul general al Comisiei a adoptat o decizie explicită prin care confirmă, în esență, decizia sa implicită, permițând totuși accesul doar la o parte dintre documentele solicitate. Reclamanta a introdus împotriva acestei decizii o nouă acțiune (obiectul cauzei T-446/04).

În această privință, Tribunalul apreciază că, prin adoptarea deciziei explicite ulterioare, a cărei anulare este de asemenea solicitată de reclamantă, aceasta din urmă a pierdut interesul de a exercita acțiunea împotriva deciziei implicite și că nu mai este necesară pronunțarea asupra fondului acțiunii introduse în cauza T-355/04. Astfel, prin adoptarea deciziei explicite, Comisia a procedat de fapt la retragerea deciziei implicite concretizate anterior. Pe de altă parte, Tribunalul constată că o eventuală anulare a deciziei implicite pentru vicii de formă nu ar putea determina decât adoptarea unei noi decizii, identică pe fond cu decizia explicită. În plus, examinarea acțiunii formulate împotriva deciziei implicite nu se poate justifica nici prin obiectivul de a evita repetarea nelegalității contestate, nici prin obiectivul de a facilita o eventuală acțiune în despăgubire, aceste obiective putând fi atinse prin examinarea acțiunii împotriva deciziei explicite, singura acțiune apreciată ca fiind admisibilă.

În al doilea rând, în Hotărârea din 11 mai 2010, *PC-Ware Information Technologies/Comisia* (T-121/08, nepublicată încă), Tribunalul a aplicat jurisprudența potrivit căreia, deși interesul de a exercita acțiunea se apreciază în special în raport cu beneficiul direct pe care anularea actului în cauză l-ar aduce reclamantului, acțiunea acestuia din urmă este de asemenea admisibilă în cazul în care anularea solicitată ar avea ca efect să evite repetarea în viitor a nelegalității invocate¹². Astfel, Tribunalul a apreciat că este admisibilă acțiunea introdusă de un candidat respins într-o procedură de achiziții publice împotriva deciziei Comisiei de respingere a ofertei sale, deși contractul fusese deja executat în parte. Tribunalul apreciază că, întrucât este vorba despre un acord-cadru, precum cel în cauză, de instituire a unui punct de cumpărare unic pentru achiziția de software și de licențe ale furnizorului Microsoft, care poate fi utilizat ca model pentru achiziții publice ulterioare analoge, există interesul evitării producerii în viitor a nelegalității invocate de reclamantă.

În al treilea rând, în Hotărârea din 21 mai 2010, *Franța și alții/Comisia* (T-425/04, T-444/04, T-450/04 și T-456/04, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a amintit situația specială prevăzută de tratat cu privire la statele membre în ceea ce privește demonstrarea interesului de a exercita acțiunea și a efectuat, în plus, o distincție între această noțiune și cea de act atacabil.

Astfel, Tribunalul subliniază că tratatul face o distincție netă între dreptul de a formula o acțiune în anulare al instituțiilor și al statelor membre, pe de o parte, și cel al persoanelor fizice și juridice, pe de altă parte, dreptul de a contesta printr-o acțiune în anulare legalitatea deciziilor Comisiei fiind conferit oricărui stat membru, fără ca exercitarea acestui drept să fie condiționată de justificarea unui interes de a exercita acțiunea. Un stat membru nu trebuie, așadar, să demonstreze că un act al Comisiei pe care îl atacă produce efecte juridice în ceea ce îl privește pentru ca acțiunea pe care o introduce să fie admisibilă. Pe de altă parte, noțiunea de interes de a exercita acțiunea nu poate fi confundată cu conceptul de act atacabil, în temeiul căruia, pentru a putea face obiectul unei acțiuni în anulare, un act trebuie să fie destinat să producă efecte juridice susceptibile să cauzeze

¹¹ Regulamentul (CE) nr. 1049/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei (JO L 145, p. 43, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 76).

¹² Hotărârea Tribunalului din 25 martie 1999, *Gencor/Comisia*, T-102/96, Rec., p. II-753, punctul 41.

un prejudiciu, ceea ce trebuie determinat prin analizarea conținutului său. În speță, din moment ce decizia atacată constituia un astfel de act atacabil care produce efecte juridice obligatorii, Republica Franceză, în simpla sa calitate de stat membru, putea introduce o acțiune în anulare fără a trebui să justifice că are un interes în această privință.

Normele de concurență aplicabile întreprinderilor

1. Aspecte generale

a) Noțiunea de asociație de întreprinderi

În Hotărârea din 26 octombrie 2010, *CNOP și CCG/Comisia* (T-23/09, nepublicată încă), Tribunalul are o abordare mai puțin restrictivă a calificării drept asociație de întreprinderi în cadrul deciziilor de inspecție ale Comisiei. Potrivit articolului 20 alineatul (4) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003¹³, Comisia poate desfășura toate inspecțiile necesare la întreprinderi și la asociații de întreprinderi. În cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, Conseil national de l'Ordre des pharmaciens (CNOP) și Conseil central de la section G (CCG) de l'Ordre national des pharmaciens (ONP), destinatarii deciziei atacate împreună cu ONP, contestau calificarea drept întreprinderi sau asociații de întreprinderi reținută de Comisie în privința lor și, în consecință, posibilitatea acestora din urmă de a efectua inspecții în incintele lor. Tribunalul subliniază, mai întâi, că este necesar să se ia în considerare natura specifică a deciziilor de inspecție. În special, ținând seama de faptul că astfel de decizii intervin la începutul unei investigații, nu se poate pune problema în acest stadiu să se evalueze în mod definitiv dacă actele sau deciziile entităților destinate sau ale altor entități pot fi calificate ca acorduri între întreprinderi, decizii ale asociațiilor de întreprinderi sau practici concertate contrare articolului 81 alineatul (1) CE [devenit articolul 101 alineatul (1) TFUE] ori chiar practici prevăzute la articolul 82 CE (devenit articolul 102 TFUE). Astfel, nu este vorba în acest stadiu despre a efectua o apreciere a unor comportamente concrete, scopul inspecției fiind chiar acela de a obține probe referitoare la comportamente prezumate. Tribunalul a arătat în continuare că, potrivit constatării Comisiei, ONP și reclamantele sunt organisme care reunesc și reprezintă un anumit număr de profesioniști care pot fi calificați ca întreprinderi în sensul articolului 81 CE. Problema dacă, în exercitarea prerogativelor lor concrete, reclamantelor li se aplică sau nu li se aplică articolul 81 CE este vădit prematură și va trebui soluționată în cadrul deciziei finale. Prin urmare, Tribunalul concluzionează că, în stadiul în care a fost adoptată decizia atacată, Comisia a putut să considere că ONP și reclamantele erau asociații de întreprinderi în sensul articolului 20 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1/2003.

b) Definiția pieței

Hotărârea din 15 decembrie 2010, *CEAHR/Comisia* (T-427/08, nepublicată încă), a permis Tribunalului să amintească metoda de definire a pieței pertinente în cazul piețelor postvânzare. În această hotărâre, Tribunalul arată că, în decizia atacată, Comisia a precizat că piața pieselor de schimb pentru produsele primare ale unei anumite mărci poate să nu reprezinte o piață relevantă separată în două ipoteze: în primul rând, în cazul în care consumatorul se poate orienta spre piesele de schimb fabricate de un alt producător; în al doilea rând, în cazul în care consumatorul se poate orienta spre un alt produs primar pentru a evita o creștere a prețurilor pe piața pieselor de schimb. Tribunalul precizează totuși în această privință că revine Comisiei obligația de a demonstra

¹³ Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 [CE] și 82 [CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167, rectificare în Ediție specială, 08/vol. 4, p. 269).

că, în situația unei creșteri moderate și permanente a prețului produselor secundare, un număr suficient de consumatori s-ar orienta spre celelalte produse, primare sau secundare, pentru a face această creștere nerentabilă. Tribunalul adaugă faptul că demonstrarea existenței unei posibilități pur teoretice de orientare a consumatorilor spre un alt produs primar nu poate fi suficientă pentru o demonstrație în vederea definirii pieței relevante, aceasta întemeindu-se pe conceptul existenței unei concurențe efective. Tribunalul concluzionează că, prin faptul că a considerat că produsele primare și secundare fac parte în speță din aceeași piață fără să fi demonstrat nici măcar faptul că o majorare moderată a prețului produselor unui fabricant pe piața secundară ar cauza o deplasare a cererii spre produsele altor fabricanți pe piața primară, Comisia a săvârșit o eroare vădită de apreciere.

c) Inspecții

Obligația de motivare

În Hotărârea *CNOP și CCG/Comisia*, citată anterior, Tribunalul precizează întinderea obligației de motivare care revine Comisiei în cadrul unei decizii de inspecție. Mai întâi, Tribunalul arată că decizia atacată nu conține o argumentare specifică referitoare la motivele pentru care o asociație profesională, precum cea în cauză, și organele sale sunt considerate asociații de întreprinderi. Cu toate acestea, Tribunalul observă în continuare că, ținând seama de stadiul procedurii administrative în care intervin deciziile de inspecție, Comisia nu dispune la acel moment de informații precise care să îi permită să analizeze dacă actele sau comportamentele vizate pot fi calificate drept decizii ale întreprinderilor sau ale asociațiilor de întreprinderi în sensul articolului 81 CE. Tribunalul amintește că, tocmai prin faptul că a ținut seama de natura specifică a deciziilor de inspecție, jurisprudența în domeniul motivării a pus în evidență tipurile de informații care trebuie să fie cuprinse într-o decizie de inspecție pentru a permite destinatarilor să își valorifice dreptul la apărare în acest stadiu al procedurii administrative. A impune o obligație de motivare mai grea Comisiei în această privință nu ar ține seama în mod corespunzător de caracterul preliminar al inspecției. Prin urmare, potrivit Tribunalului, Comisia nu era obligată să expună în decizia atacată analiza juridică specifică pe baza căreia a calificat destinatarii ca asociații de întreprinderi, în plus față de explicațiile conținute în această privință în decizia respectivă.

Sarcina probei

În Hotărârea din 15 decembrie 2010, *E.ON Energie/Comisia* (T-141/08, nepublicată încă), Tribunalul a confirmat amenda în cuantum de 38 de milioane de euro aplicată societății E.ON Energie AG pentru faptul că aceasta a rupt un sigiliu aplicat de Comisie, cu ocazia unei inspecții, pe o incintă a întreprinderii. Acest prim caz de aplicare a articolului 23 alineatul (1) litera (e) din Regulamentul nr. 1/2003 a determinat Tribunalul să examineze mai detaliat problema sarcinii probei în acest tip de situație.

În această privință, Tribunalul amintește principiul potrivit căruia, în ceea ce privește sarcina probei unei încălcări a dreptului concurenței, atunci când Comisia se întemeiază pe probe directe care sunt, în principiu, suficiente pentru a demonstra existența încălcării, nu este suficient pentru întreprinderea în cauză să invoce posibilitatea apariției unei împrejurări care ar putea afecta valoarea probantă a acestor probe pentru ca Comisia să suporte sarcina de a proba că respectiva împrejurare nu a putut afecta valoarea probantă a acestora. Dimpotrivă, cu excepția cazurilor în care o astfel de probă nu putea fi prezentată de întreprinderea în cauză chiar ca urmare a comportamentului Comisiei, revine întreprinderii în cauză sarcina să stabilească corespunzător cerințelor legale, pe de o parte, existența împrejurării pe care o invocă și, pe de altă parte, faptul că această împrejurare pune în discuție valoarea probantă a probelor pe care se întemeiază Comisia.

În plus, deși Comisia are sarcina de a dovedi ruperea sigiliilor, nu îi revine, în schimb, sarcina de a demonstra că s-a pătruns în incinta care a fost sigilată sau că documentele depozitate în aceasta au fost manevrate. Indiferent de situație, Tribunalul apreciază, în speță, că revenea reclamantei sarcina de a lua măsurile necesare pentru a împiedica orice manevrare a sigiliului în litigiu, cu atât mai mult cu cât fusese clar informată în legătură cu semnificația sigiliului în litigiu și cu consecințele ruperii de sigilii.

Amenzi

În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea *E.ON Energie/Comisia*, citată anterior, reclamanta invoca de asemenea faptul că amenda în cuantum de 38 de milioane de euro era disproporționată. Cu toate acestea, Tribunalul arată în hotărârea sa că s-a luat în considerare de către Comisie faptul că ruperea sigiliului în cauză constituia primul caz de aplicare a articolului 23 alineatul (1) litera (e) din Regulamentul nr. 1/2003, precizând și că, indiferent de această împrejurare, în primul rând, reclamanta dispunea de numeroși experți în domeniul juridic, în materia înțelegerilor, în al doilea rând, modificarea Regulamentului nr. 1/2003 avusese loc cu mai mult de trei ani în urmă față de data inspecțiilor privitoare la reclamantă, în al treilea rând, reclamanta fusese informată în legătură cu consecințele ruperii de sigilii și, în al patrulea rând, fuseseră deja aplicate și alte sigilii în clădirile altor societăți din cadrul grupului reclamantei, cu câteva săptămâni înainte. În plus, Tribunalul subliniază că simpla rupere a sigiliului face să dispară efectul de conservare al acestuia și, prin urmare, este suficientă pentru a constitui încălcarea. În sfârșit, Tribunalul consideră că o amendă de 38 de milioane de euro, care reprezenta aproximativ 0,14 % din cifra de afaceri a reclamantei, nu poate fi considerată disproporționată față de încălcare, date fiind natura deosebit de gravă a ruperii de sigilii, dimensiunile reclamantei și necesitatea de a asigura un efect suficient de descurajator al amenzi, astfel încât ruperea unui sigiliu aplicat de Comisie în cadrul inspecțiilor să nu poată fi avantajoasă pentru o întreprindere.

2. Contribuții în domeniul articolului 81 CE (devenit articolul 101 TFUE)

a) Încălcare continuă

În Hotărârea din 19 mai 2010, *IMI și alții/Comisia* (T-18/05, nepublicată încă), examinarea Tribunalului a privit în special caracterul neîntrerupt al participării reclamantelor la încălcare. Tribunalul subliniază în această privință că, deși perioada care separă două manifestări ale unui comportament ilicit este un criteriu pertinent pentru a stabili caracterul continuu al unei încălcări, nu este mai puțin adevărat că problema dacă respectiva perioadă este sau nu este suficient de lungă pentru a constitui o întrerupere a încălcării nu poate fi examinată în mod abstract, ci trebuie apreciată în contextul funcționării înțelegerii în cauză. În speță, Tribunalul arată că perioada de absență a contactelor sau a manifestărilor coluzive din partea reclamantelor depășește cu mai mult de un an intervalele în care întreprinderile membre ale cartelului își manifestau de obicei voința de a restrânge concurența. Tribunalul concluzionează că, prin faptul că a considerat că reclamantele participaseră în mod neîntrerupt la cartel în perioada în litigiu, Comisia a săvârșit o eroare de drept și modifică cuantumul amenzi aplicate reclamantelor pentru a ține cont de participarea lor secvențială la cartel, prin reducerea majorării cuantumului amenzi în temeiul duratei încălcării de la 110 la 100 %.

b) Calculul cuantumului amenzi

Acțiunile împotriva deciziilor Comisiei prin care se sancționează cartelurile denumite cartelurile „aței industriale”, ale „tuburilor sanitare” și ale „tutunului spaniol” au permis Tribunalului să

efectueze precizări și exemplificări referitoare la un anumit număr de elemente care intră în calculul cuantumului amenzilor.

Cuquantumul de plecare

În Hotărârea din 28 aprilie 2010, *BST/Comisia* (T-452/05, nepublicată încă), în ceea ce privește capacitatea economică efectivă a autorilor unei încălcări de a cauza un prejudiciu concurenței, Tribunalul arată că, deși integrarea verticală și diversitatea gamei de produse pot, eventual, să constituie elemente relevante pentru aprecierea influenței pe care o întreprindere este aptă să o exercite pe piață și să fie indicii ale acestei influențe complementare în raport cu cotele de piață și cu cifrele de afaceri pe piața vizată, în speță trebuie să se considere că argumentele reclamantei întemeiate pe integrarea verticală a celorlalte întreprinderi vizate nu demonstrează că acestea din urmă dispuneau de avantaje concurențiale speciale și semnificative pe piața relevantă.

Tratament diferențiat

În cauza *Chalkor/Comisia* (Hotărârea din 19 mai 2010, T-21/05, nepublicată încă, în recurs) și în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea *IMI și alții/Comisia*, citată anterior, Comisia concluzionase că nu era necesar să opereze un tratament diferențiat între contravenienții care participaseră numai la una dintre componentele cartelului denumit cartelul „tuburilor sanitare” și cei care au participat și la o altă componentă a acestui cartel, din moment ce cooperarea în cadrul acestei a doua componente nu fusese mult mai strânsă decât cea care exista în cadrul primei componente. Tribunalul consideră totuși în hotărârile sale că o întreprindere a cărei răspundere este stabilită în legătură cu mai multe componente ale unei înțelegeri contribuie mai mult la eficacitatea și la gravitatea acestei înțelegeri decât o întreprindere contravenientă care este implicată numai într-o singură componentă a aceleiași înțelegeri și săvârșește, așadar, o încălcare mai gravă. Această apreciere trebuie în mod necesar să fie făcută în stadiul stabilirii cuantumului de plecare specific, din moment ce luarea în considerare a circumstanțelor atenuante permite numai să fie adaptat cuantumul de bază al amenzii în funcție de modalitățile de punere în aplicare a înțelegerii de către contravenient. În consecință, Tribunalul reduce cuantumul de plecare al amenzii cu 10 % pentru fiecare dintre reclamantele din aceste cauze.

Plafon de 10 % din cifra de afaceri

În Hotărârea din 28 aprilie 2010, *Gütermann și Zwicky/Comisia* (T-456/05 și T-457/05, nepublicată încă), Tribunalul amintește că, cel puțin în situațiile în care nu există niciun indiciu care să arate că o întreprindere și-a încetat activitățile comerciale sau a deturnat cifra de afaceri pentru a evita aplicarea unei amenzi importante, trebuie considerat că, pentru stabilirea limitei maxime a amenzii, Comisia are obligația să țină seama de cifra de afaceri cea mai recentă care reflectă un an complet de activitate economică. În speță, Tribunalul observă că indicii serioase, precum o cifră de afaceri nulă timp de mai mulți ani, lipsa salariaților sau, mai mult, lipsa unor probe concrete privind o exploatare a imobilelor sale sau a unor proiecte de investiții în vederea exploatării acestora din urmă permit să se presupună că Zwicky & Co. AG nu a continuat să exercite o activitate economică normală în sensul jurisprudenței. În consecință, Tribunalul consideră că, pentru a stabili plafonul de 10 % din cifra de afaceri care nu trebuie depășit la calculul cuantumului amenzii prevăzute la articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, Comisia ar fi trebuit să se refere la ultima cifră de afaceri a întreprinderii Zwicky & Co. care rezultă din activitățile economice reale ale acesteia, iar nu la cea a întreprinderii care a preluat Zwicky & Co. după încetarea activităților sale.

Circumstanțe agravante

În cauza *Deltafina/Comisia* (Hotărârea din 8 septembrie 2010, T-29/05, nepublicată încă, în recurs), Comisia a considerat că reclamanta a jucat rolul de conducător al înțelegerii și, pe de o parte, a majorat în consecință cuantumul de bază al amenzii cu 50 % în temeiul circumstanțelor agravante, iar, pe de altă parte, a ținut seama de acest rol pentru a nu reduce cuantumul amenzii decât cu 10 % în temeiul cooperării. În hotărârea sa, Tribunalul constată săvârșirea unei erori de către Comisie în această privință. Tribunalul amintește, mai întâi, că, pentru a fi calificată drept conducător, întreprinderea în cauză trebuie să fi reprezentat o forță motrice semnificativă pentru înțelegere și să fi avut o răspundere deosebită și concretă în funcționarea acesteia. Or, Tribunalul arată că, în speță, deși elementele invocate de Comisie demonstrează că reclamanta a avut un rol activ și direct în înțelegerea prim-procesatorilor de tutun, acestea nu sunt totuși suficiente pentru a stabili că respectiva societate a reprezentat o asemenea forță motrice pentru înțelegerea menționată și nici că rolul ei ar fi fost mai important decât cel al oricărui prim-procesator spaniol. Tribunalul subliniază, în special, că niciun element din dosar nu sugerează că Deltafina SpA a luat vreo inițiativă în scopul de a crea înțelegerea respectivă sau de a-i determina pe prim-procesatorii spanioli să adere la aceasta și nici, pe de altă parte, că și-a asumat sarcina unor activități legate în mod obișnuit de exercitarea rolului de conducător al unei înțelegeri, cum ar fi conducerea unor reuniuni sau centralizarea și distribuirea anumitor date. Prin urmare, în exercitarea competenței sale de fond, Tribunalul reduce cuantumul amenzii aplicate Deltafina de la 11,88 la 6,12 milioane de euro.

c) Caracterul imputabil al comportamentului ilicit – Obligare în solidar

În Hotărârea din 13 septembrie 2010, *Trioplast Industrier/Comisia* (T-40/06, nepublicată încă), Tribunalul aduce mai multe precizări în ceea ce privește normele aplicabile răspunderii solidare a societăților-mamă succesive pentru plata amenzii impuse filialei lor.

Mai întâi, Tribunalul arată că abordarea care constă în a aplica unei societăți-mamă același quantum de plecare ca acela reținut în ceea ce privește filiala care a participat direct la înțelegere fără ca acest quantum de plecare să fie repartizat, în cazul unei succedări în timp a mai multor societăți-mamă, nu poate fi considerată necorespunzătoare în sine. Astfel, scopul urmărit de Comisie este de a permite ca unei societăți-mamă să i se poată aplica același quantum de plecare ca și cel care i-ar fi fost aplicat în ipoteza în care aceasta ar fi participat direct la încălcare, ceea ce este în conformitate cu scopul politicii concurenței.

În continuare, Tribunalul observă că, în situația unei încălcări săvârșite de o filială care, în perioada încălcării, a aparținut în mod succesiv mai multor entități economice, nu se poate considera *a priori* necorespunzător faptul că un cumul al quantumurilor aplicate societăților-mamă este mai mare decât quantumul sau decât totalul quantumurilor aplicat filialei menționate.

În schimb, Tribunalul arată că în mod greșit decizia atacată conferă Comisiei deplina libertate în ceea ce privește recuperarea amenzii de la una sau de la alta dintre persoanele juridice vizate în funcție de capacitatea acestora de a contribui. Astfel, această libertate de alegere determină ca suma recuperată în mod efectiv de la reclamantă să depindă de quantumurile recuperate de la societățile-mamă precedente și invers, deși aceste societăți nu au constituit niciodată o entitate economică comună și nu sunt, așadar, responsabile în solidar. Tribunalul adaugă faptul că principiul individualității pedepselor și a sancțiunilor impune ca suma achitată în mod efectiv de reclamantă să nu depășească cota-parte din răspunderea sa solidară, cotă-parte care corespunde părții din quantumul aplicat reclamantei în raport cu totalul quantumurilor în limita cărora societățile-mamă succesive sunt obligate respectiv să răspundă în solidar pentru plata amenzii aplicate filialei. În

speță, Tribunalul concluzionează că decizia este incompatibilă cu obligația pe care o are Comisia de a permite reclamantei să cunoască fără ambiguitate cuantumul exact pe care trebuie să îl achite în raport cu perioada pentru care este obligată să răspundă în solidar cu filiala sa pentru încălcare. În consecință, Tribunalul anulează în parte această decizie și stabilește la 2,73 milioane de euro cuantumul aplicat Trioplast Industrier, acest cuantum constituind baza pe care Comisia va trebui să stabilească cota-parte a reclamantei în cadrul răspunderilor solidare ale societăților-mamă succesive pentru plata amenzii aplicate filialei lor.

3. Contribuții în domeniul articolului 82 CE (devenit articolul 102 TFUE)

În Hotărârea din 1 iulie 2010, *AstraZeneca/Comisia* (T-321/05, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul s-a pronunțat asupra legalității unei decizii a Comisiei prin care s-a constatat că reclamanta încălcă articolul 82 CE, pe de o parte, prin faptul că a prezentat declarații înșelătoare la oficiile naționale de brevete și, pe de altă parte, prin faptul că a retras autorizații de introducere pe piață a unui produs farmaceutic al cărui brevet urma să expire.

În ceea ce privește primul abuz, Tribunalul a apreciat că furnizarea de informații înșelătoare autorităților publice, de natură să le inducă în eroare pe acestea și să permită, în consecință, acordarea unui drept exclusiv la care întreprinderea nu are dreptul sau la care are dreptul pentru o perioadă mai scurtă, constituie o practică străină de concurența bazată pe merite, care poate fi deosebit de restrictivă pentru concurență.

Natura înșelătoare a declarațiilor comunicate autorităților publice trebuie să fie evaluată pe baza unor elemente obiective, dovedirea caracterului intenționat al comportamentului și a relei-credințe a întreprinderii care deține o poziție dominantă nefiind necesară pentru identificarea unui abuz de poziție dominantă. Cu toate acestea, împrejurarea că noțiunea de abuz de poziție dominantă are un conținut obiectiv și nu implică intenția de a prejudicia nu conduce la concluzia că intenția de a recurge la practici străine de concurența bazată pe merite este lipsită de relevanță în toate ipotezele, chiar dacă o constatare a abuzului ar trebui să se întemeieze în primul rând pe constatarea obiectivă a unei manifestări efective a comportamentului în cauză.

În ceea ce privește al doilea abuz, și anume retragerea autorizațiilor de introducere pe piață a unui produs farmaceutic al cărui brevet urma să expire, Tribunalul a considerat că, deși existența unei poziții dominante nu privează o întreprindere care se află în această poziție de dreptul de a-și proteja propriile interese comerciale atunci când acestea sunt amenințate, ea nu poate utiliza procedurile de reglementare astfel încât să împiedice sau să îngreuneze intrarea concurenților pe piață, în absența unor motive legate de apărarea intereselor legitime ale unei întreprinderi angajate într-o concurență bazată pe merite sau în absența unor justificări obiective. Astfel, elaborarea de către o întreprindere, chiar aflată în poziție dominantă, a unei strategii având ca obiect minimalizarea eroziunii vânzărilor și capacitatea acesteia de a face față concurenței produselor generice este legitimă și se încadrează în procesul normal al concurenței, în măsura în care comportamentul în cauză nu se îndepărtează de practicile unei concurențe bazate pe merite.

După expirarea perioadei de exclusivitate pentru utilizarea rezultatelor testelor farmacologice și toxicologice și ale studiilor clinice, comportamentul menit să împiedice producătorii de medicamente generice să facă uz de dreptul lor de a beneficia de aceste informații prezentate în scopul introducerii pe piață a produsului original nu are niciun temei în protecția legitimă a unei investiții care se încadrează în concurența bazată pe merite. Împrejurarea potrivit căreia concurenții întreprinderii dominante ar fi putut obține autorizațiile de introducere pe piață pe calea unor proceduri alternative nu este suficientă pentru a elimina caracterul abuziv al comportamentului care constă în retragerea autorizațiilor de introducere pe piață, din moment ce acesta este de

natură să excludă de pe piață, cel puțin temporar, producătorii concurenți de medicamente generice.

În Hotărârea din 9 septembrie 2010, *Tomra Systems și alții/Comisia* (T-155/06, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a examinat problema dacă, pentru a dovedi excluderea concurenților de pe piață în ansamblul său, Comisia trebuie să determine dimensiunea de viabilitate minimă necesară pentru a opera pe piața relevantă și apoi să verifice dacă partea din piață care nu putea fi cucerită (cu alte cuvinte, partea din cerere legată prin practicile în cauză) este suficient de mare pentru a fi susceptibilă să aibă un efect de excludere a concurenților. Tribunalul consideră că blocarea unei părți substanțiale a pieței de către o întreprindere dominantă nu poate fi justificată de demonstrarea faptului că partea pieței care poate fi cucerită este încă suficientă pentru a face loc unui număr limitat de concurenți. Astfel, pe de o parte, clienții care se găsesc în partea blocată a pieței ar trebui să aibă posibilitatea de a profita de orice grad de concurență care este posibil pe piață și concurenții ar trebui să poată concura pe baza meritelor pentru ansamblul pieței, iar nu numai pentru o parte a acesteia. Pe de altă parte, rolul întreprinderii dominante nu este acela de a determina câți concurenți viabili sunt autorizați să o concureze în ceea ce privește partea cererii care încă poate fi cucerită.

4. Contribuții în domeniul controlului concentrărilor

a) Noțiunea de act atacabil

Cauza în care s-a pronunțat Ordonanța din 2 septembrie 2010, *Schemaventotto/Comisia* (T-58/09, nepublicată încă), a permis Tribunalului să aducă precizări în ceea ce privește aplicarea articolului 21 din Regulamentul (CE) nr. 139/2004¹⁴. În această cauză, proiectul de concentrare între Abertis Infrastructures SA și Autostrade SpA, autorizat inițial de Comisie, a fost abandonat de societățile menționate, în special din cauza dificultăților determinate de evoluțiile legislative din Italia. Acestea din urmă au făcut obiectul unei evaluări preliminare realizate de Comisie, prin care s-a constatat încălcarea articolului 21 din Regulamentul nr. 139/2004. Având în vedere o propunere de modificări legislative, Comisia a comunicat totuși autorităților italiene, la 13 august 2008, decizia sa de închidere a procedurii deschise în temeiul articolului 21 din Regulamentul nr. 139/2004. Prin scrisoarea din 4 septembrie 2008, Comisia a informat reclamanta în legătură cu această decizie, obiect al acțiunii în fața Tribunalului.

În primul rând, Tribunalul consideră în această ordonanță că, prin scrisoarea respectivă, Comisia a comunicat doar decizia sa de a nu continua procedura în cauza Abertis/Autostrade, privind eventualele încălcări identificate în cadrul evaluării preliminare, ceea ce nu semnifică o aprobare a noilor dispoziții legislative naționale.

În al doilea rând, Tribunalul examinează dacă această măsură constituie un act atacabil, și anume dacă produce efecte juridice obligatorii de natură a afecta interesele reclamantei, modificând în mod distinct situația juridică a acesteia. În această privință, Tribunalul arată că procedura prevăzută la articolul 21 alineatul (4) din Regulamentul nr. 139/2004 privește controlul operațiunilor concrete de concentrare efectuat de Comisie în temeiul regulamentului amintit. În consecință, Comisia este obligată să adopte în privința statului membru în cauză o decizie care să constea fie în recunoașterea interesului în cauză, având în vedere compatibilitatea sa cu principiile generale și cu celelalte dispoziții de drept al Uniunii, fie în negarea acestui interes, având în vedere

¹⁴ Regulamentul (CE) nr. 139/2004 al Consiliului din 20 ianuarie 2004 privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (JO L 24, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 201).

incompatibilitatea sa cu aceste principii și dispoziții. Astfel, pentru motivul renunțării la proiectul de concentrare, Comisia nu mai era, în speță, competentă să închidă procedura deschisă în temeiul articolului 21 alineatul (4) din regulamentul menționat printr-o decizie referitoare la recunoașterea unui interes public protejat prin măsurile naționale în cauză.

Această concluzie nu poate fi pusă în discuție de faptul că procedura prevăzută la articolul 21 alineatul (4) din Regulamentul nr. 139/2004 nu are doar un rol obiectiv, ci are totodată un rol subiectiv, mai precis, acela de a proteja interesele întreprinderilor în cauză referitoare la proiectul de concentrare urmărit în perspectiva asigurării securității juridice și a celerității procedurii prevăzute de regulamentul amintit, rolul subiectiv devenind caduc din cauza renunțării la proiect.

Prin urmare, Comisia nu putea decât să adopte o decizie oficială de clasare a procedurii în cauză. Întrucât nu a produs un alt efect, această decizie nu putea, așadar, să fie un act atacabil.

În cauza *Éditions Jacob/Comisia* (Hotărârea din 13 septembrie 2010, T-279/04, nepublicată, în recurs), Comisia invoca o excepție de inadmisibilitate a acțiunii reclamantei formulate împotriva deciziei prin care se autoriza, cu condiția retrocedării unor active, preluarea societății Vivendi Universal Publishing SA de către Lagardère SCA. Astfel, Comisia considera că o decizie anterioară, prin care decisese să inițieze investigația aprofundată a proiectului de concentrare, avusese drept efect să califice, în mod implicit, dar obligatoriu, achiziția prealabilă de active-țintă de către Natexis Banques Populaires SA drept dobândirea unor valori mobiliare ale unei întreprinderi în vederea revânzării lor. Prin urmare, decizia atacată nu ar fi fost decât o decizie pur confirmativă. Tribunalul respinge interpretarea Comisiei amintind că decizia de a deschide etapa de investigație aprofundată nu constituie un act supus căilor de atac, ci o măsură pregătitoare care are drept unic obiect deschiderea unei examinări destinate să stabilească elementele care trebuie să permită Comisiei să se pronunțe pe calea unei decizii finale asupra compatibilității acestei operațiuni cu piața comună. Tribunalul adaugă faptul că deschiderea etapei de investigație aprofundată are ca unic obiect constatarea prealabilă a existenței îndoielilor serioase ridicate de compatibilitatea operațiunii notificate.

b) Noțiunea de concentrare

În cauza *Aer Lingus Group/Comisia* (Hotărârea din 6 iulie 2010, T-411/07, nepublicată încă), reclamanta, întemeindu-se pe dispoziții legislative naționale, urmărea să extindă noțiunea „concentrare”, astfel cum este definită în dreptul Uniunii, la cazuri în care, în lipsa obținerii controlului, o participație dobândită de o întreprindere la capitalul unei alte întreprinderi nu conferă, ca atare, posibilitatea exercitării unei influențe decisive asupra activității acesteia din urmă. Ryanair Holdings plc lansase o ofertă publică de cumpărare (OPC) pentru întregul capital al Aer Lingus Group plc, dar a trebuit să renunțe la proiectul său ca urmare a deciziei Comisiei prin care operațiunea a fost declarată incompatibilă cu piața comună. În urma acestei decizii, Aer Lingus Group solicitase totuși Comisiei să oblige Ryanair Holdings să cesioneze, în plus, participația sa minoritară deja deținută la capitalul său. Întrucât Comisia a respins această cerere, Aer Lingus Group a introdus o acțiune împotriva deciziei respective.

În hotărârea sa, Tribunalul amintește că prerogativa de a solicita cesionarea tuturor acțiunilor dobândite de o întreprindere în cadrul altei întreprinderi nu există decât pentru a restabili situația existentă anterior punerii în aplicare a concentrării. Prin urmare, fără o preluare a controlului și, așadar, fără o punere în aplicare a concentrării, Comisia nu dispune de competența de a dizolva „concentrarea” menționată. Tribunalul precizează de asemenea că, în general, Regulamentul nr. 139/2004 nu are ca finalitate protejarea societăților de disputele comerciale dintre acestea și acționarii lor sau înlăturarea oricărei incertitudini cu privire la aprobarea unor decizii importante de

către aceștia din urmă, acest tip de contencios fiind de competența instanțelor naționale. În același sens, a accepta faptul că se poate solicita de către Comisie cesionarea unei participații minoritare în cadrul unei întreprinderi concurente pentru simplul motiv că aceasta reprezintă un risc teoretic pe plan economic atunci când există un duopol sau un inconvenient pentru atractivitatea acțiunilor uneia dintre întreprinderile care compun acest duopol ar depăși competențele conferite Comisiei în temeiul controlului concentrărilor.

În cauza *Éditions Jacob/Comisia*, citată anterior, reclamanta contesta calificarea juridică a achiziționării de active-țintă de către Natexis Banques Populaires drept operațiune de dobândire a unor valori mobiliare ale unei întreprinderi în vederea revânzării lor, care intră sub incidența articolului 3 alineatul (5) litera (a) din Regulamentul (CEE) nr. 4064/89¹⁵. Reclamanta arăta că această operațiune, denumită „de transfer”, era în fapt o operațiune de concentrare în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (b) din regulamentul menționat, întrucât aceasta a permis Lagardère să dobândească fie controlul unic al activelor-țintă prin intermediul Natexis Banques Populaires, fie controlul comun al acestora împreună cu Natexis Banques Populaires și, prin urmare, să dispună de posibilitatea de a exercita o influență decisivă asupra activității legate de activele-țintă.

Potrivit Tribunalului, nu pot fi reținute susținerile legate de controlul unic. Astfel, rezultă din cuprinsul contractului de cesiune că Lagardère nu dispunea nici de dreptul de proprietate sau de folosință asupra activelor-țintă înainte de adoptarea de către Comisie a deciziei de autorizare condiționată, nici de drepturi care să îi ofere posibilitatea de a exercita o influență decisivă asupra organelor societăților care controlează activele-țintă. În ceea ce privește controlul comun, Tribunalul arată că, presupunând chiar că transferul activelor-țintă a permis Lagardère să exercite în comun cu Natexis Banques Populaires o influență decisivă asupra activității legate de acestea din urmă din momentul realizării operațiunii de transfer, operațiunea de concentrare care ar fi succedat ar fi constituit în orice caz o operațiune distinctă de operațiunea de concentrare notificată de Lagardère. Eroarea pe care Comisia ar fi săvârșit-o prin calificarea transferului activelor-țintă drept „dobândire a unor valori mobiliare ale unei întreprinderi în vederea revânzării lor”, iar nu drept dobândire a unui control unic sau comun, nu ar avea, în orice caz, incidență asupra legalității deciziei prin care preluarea societății Vivendi Universal Publishing de către Lagardère SCA a fost, cu condiția retrocedării unor active, declarată compatibilă cu piața comună.

c) Creștere în eficiență – Caracter verificabil

În Hotărârea *Ryanair/Comisia*, citată anterior, Tribunalul observă, mai întâi, că, potrivit Comisiei, rezultă atât din Regulamentul nr. 139/2004, cât și din Orientările privind evaluarea concentrărilor orizontale¹⁶ că, pentru a putea contracara efectele negative ale unei concentrări cu privire la consumatori, creșterile în eficiență care rezultă din aceasta trebuie să fie verificabile, susceptibile să aducă un beneficiu consumatorilor și să nu fi putut fi obținute în aceeași măsură prin mijloace mai puțin anticoncurențiale decât concentrarea avută în vedere. În ceea ce privește prima condiție, Tribunalul subliniază că, spre deosebire de ceea ce a apreciat Comisia în decizia atacată, în conformitate cu orientările, condiția privind caracterul verificabil al creșterilor în eficiență nu impune ca partea care notifică să furnizeze date susceptibile să fie verificate în mod independent de către un terț sau documente anterioare concentrării care să permită evaluarea în mod obiectiv și independent a întinderii creșterilor în eficiență generate de achiziție. Comisia nu putea, așadar,

¹⁵ Regulamentul (CEE) nr. 4064/89 al Consiliului din 21 decembrie 1989 privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (versiune rectificată în JO 1990, L 257, p. 13).

¹⁶ Orientări privind evaluarea concentrărilor orizontale în temeiul Regulamentului Consiliului privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (JO 2004, C 31, p. 5, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 56).

să înlăture datele prezentate de Ryanair Holdings pentru acest motiv. Tribunalul adaugă faptul că activitatea comercială nu permite în mod necesar furnizarea unor asemenea documente în timp util, iar documentele utilizate de o întreprindere pentru a iniția o OPC, indiferent că provin de la această întreprindere sau de la consilierii acesteia, sunt prin natura lor susceptibile să prezinte o anumită relevanță în ceea ce privește susținerea conținutului afirmațiilor referitoare la creșterile în eficiență.

d) Angajamente

Mandatar

În cauza *Éditions Jacob/Comisia* (Hotărârea din 13 septembrie 2010, T-452/04, nepublicată, în recurs), Tribunalul a fost sesizat în legătură cu legalitatea deciziei referitoare la aprobarea societății Wendel Investissement SA în calitate de cumpărător al activelor cesionate conform deciziei Comisiei din 7 ianuarie 2004 prin care s-a autorizat, cu condiția retrocedării unor active, preluarea societății Vivendi Universal Publishing de către Lagardère. Unul dintre motivele invocate era legat de faptul că aprobarea societății Wendel Investissement fusese întemeiată pe raportul întocmit de un mandatar care nu era independent. În această privință, Tribunalul arată că, pe de o parte, mandatarul a fost desemnat în timp ce era membru al organului de conducere al societății care deținea activele-țintă și, pe de altă parte, că acesta și-a exercitat efectiv funcția în mod simultan cu aceea de membru al comitetului executiv al acestei societăți deținătoare a activelor-țintă. Prin urmare, el se afla într-un raport de dependență față de această societate, de natură să suscite îndoieli cu privire la neutralitatea de care trebuia să dea dovadă în îndeplinirea rolului său de mandatar. În măsura în care acesta a elaborat raportul de evaluare a candidaturii Wendel Investissement pentru cumpărarea activelor cesionate, raport care a exercitat o influență determinantă asupra deciziei de aprobare adoptate de Comisie, Tribunalul consideră că nelegalitatea constatată justifică anularea deciziei de aprobare a Wendel Investissement în calitate de cumpărător.

Ajutoare de stat

Contenciosul ajutoarelor de stat a constituit o parte importantă a activității Tribunalului în 2010, cu 50 de cauze soluționate. Numai o sinteză a acestor decizii poate să fie expusă, în ceea ce privește, în primul rând, aspectele de admisibilitate, în al doilea rând, aspectele de fond și, în al treilea rând, aspectele procedurale.

1. Admisibilitate

Jurisprudența din acest an oferă precizări privind aprecierea calității procesuale active, în ceea ce privește acțiunile prin care se urmărește să se conteste o decizie a Comisiei de declarare a compatibilității unui ajutor cu piața comună.

În primul rând, în cauza *TF1/Comisia* (Hotărârea din 13 septembrie 2010, T-193/06, nepublicată încă), reclamantul solicita anularea unei decizii a Comisiei referitoare la măsurile de sprijin pentru cinema și audiovizual în Franța, prin care Comisia a decis să nu ridice obiecții în ceea ce privește măsurile în cauză la încheierea fazei preliminare de examinare prevăzute la articolul 88 alineatul (3) CE.

Invocând faptul că decizia atacată este adresată în mod oficial Republicii Franceze, Comisia contestă admisibilitatea acțiunii inițiate de reclamantă, concluzionând că aceasta din urmă nu este vizată în mod individual prin această decizie.

Tribunalul amintește că obiectul fazei preliminare a examinării este numai acela de a permite Comisiei să își formeze o primă opinie cu privire la compatibilitatea parțială sau totală a ajutorului. Doar în faza examinării prevăzute la articolul 88 alineatul (2) CE, Comisia este obligată să solicite părților în cauză să își prezinte observațiile. Astfel, atunci când, fără a deschide procedura oficială de investigare, Comisia constată că un ajutor este compatibil cu piața comună, este admisibilă o acțiune introdusă de beneficiarii acestor garanții procedurale, în special întreprinderile concurente ale beneficiarilor ajutorului, prin care se urmărește apărarea drepturilor lor procedurale. În schimb, în cazul în care reclamantul contestă temeinicia deciziei de apreciere a ajutorului ca atare, simpla împrejurare că acesta ar putea fi considerat parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE nu poate fi suficientă pentru ca acțiunea să fie admisibilă.

În speță, cu titlu preliminar, Tribunalul a examinat natura motivelor reclamantei înainte de a concluziona că niciunul dintre aceste motive de anulare nu urmărea să se constate existența unor dificultăți serioase ridicate de măsurile de sprijin în cauză în ceea ce privește calificarea lor ca ajutor de stat sau compatibilitatea lor cu piața comună, dificultăți care ar fi determinat obligația Comisiei de a deschide procedura oficială. Reclamanta nu pune în discuție refuzul Comisiei de a deschide procedura oficială de investigare prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE și nici nu invocă încălcarea drepturilor procedurale care decurg din această dispoziție, ci viza exclusiv obținerea anulării pe fond a deciziei, astfel cum a confirmat în ședință, răspunzând la o întrebare a Tribunalului.

În aceste împrejurări, acțiunea nu urmărea apărarea drepturilor procedurale ale reclamantei, care trebuia, prin urmare, să demonstreze că are un statut special în sensul jurisprudenței care rezultă din Hotărârea Curții Plaumann/Comisia¹⁷, în special pentru că poziția sa pe piață este afectată în mod substanțial de măsurile care fac obiectul deciziei, fiind necesar ca afectarea poziției sale concurențiale să fie examinată în raport cu beneficiarii măsurilor de ajutor în cauză, și anume operatorii care au activități de producție în domeniul cinematografic și audiovizual. În speță, având în vedere că procentul de investiții obligatorii aplicat cifrei de afaceri era același pentru toți concurenții, faptul că obligațiile reclamantei depășesc cheltuielile celorlalți concurenți, ținând seama de cifra sa de afaceri ridicată, nu era de natură să îi atribuie un statut special și, prin urmare, nu o individualiza în mod analog cu destinatarul, în sensul jurisprudenței Plaumann/Comisia.

În al doilea rând, în Hotărârea din 13 septembrie 2010, *Grecia și alții/Comisia* (T-415/05, T-416/05 și T-423/05, nepublicată încă), Tribunalul a considerat că, atât timp cât reclamantelor li se recunoaște, chiar după intrarea în lichidare, interesul de a cere anularea deciziei atacate, intervenienta avea în continuare un interes corelativ de a interveni în susținerea Comisiei pentru a apăra legalitatea acestei decizii, fie și numai în scopul de a adresa cereri de despăgubire, urmate de eventuale acțiuni, întemeiate pe acordarea ilegală a unor ajutoare care i-au cauzat prejudicii.

În al treilea și ultimul rând, în Hotărârea din 16 decembrie 2010, *Țările de Jos și NOS/Comisia* (T-231/06 și T-237/06, nepublicată încă), Tribunalul a amintit că procedura administrativă în materie de ajutoare de stat este inițiată numai împotriva statului membru în cauză. Întreprinderile beneficiare ale ajutoarelor sunt considerate numai „părți interesate” în această procedură. Rezultă că părțile interesate, departe de a putea să invoce dreptul la apărare recunoscut persoanelor împotriva cărora o procedură este inițiată, dispun numai de dreptul de a fi asociate la procedura administrativă într-o măsură adecvată ținând seama de circumstanțele speței.

¹⁷ Hotărârea din 15 iulie 1963, 25/62, Rec., p. 197, 223.

2. Norme de fond

a) Ajutor individual acordat în temeiul unei scheme generale de ajutoare aprobate de Comisie

În Hotărârea din 3 martie 2010, *Freistaat Sachsen și alții/Comisia* (T-102/07 și T-120/07, nepublicată încă), Tribunalul a considerat că, atunci când Comisia se confruntă cu un ajutor individual în legătură cu care se susține că a fost acordat în temeiul unei scheme autorizate în prealabil, aceasta nu poate, de la bun început, să îl analizeze direct în raport cu Tratatul CE. Mai întâi, înainte de inițierea oricărei proceduri, Comisia trebuie să se limiteze la a controla dacă ajutorul intră sub incidența schemei generale și dacă îndeplinește condițiile stabilite în decizia de aprobare a acesteia. Dacă nu ar proceda astfel, Comisia ar putea, cu ocazia examinării fiecărui ajutor individual, să revină asupra deciziei sale de aprobare a schemei de ajutoare, care presupunea deja o examinare în raport cu articolul 87 CE. Un ajutor care constituie o aplicare riguroasă și previzibilă a condițiilor stabilite în decizia de aprobare a schemei generale aprobate este considerat, în consecință, drept un ajutor existent care nu trebuie notificat Comisiei și nici nu trebuie examinat în raport cu articolul 87 CE.

De asemenea, Tribunalul a precizat că o decizie a Comisiei prin care aceasta se pronunță asupra conformității unui ajutor cu schema respectivă reprezintă exercitarea atribuției sale de a asigura aplicarea articolelor 87 CE și 88 CE. Din acest motiv, examinarea de către Comisie a conformității unui ajutor cu schema amintită nu constituie o inițiativă care depășește cadrul competențelor sale. În consecință, aprecierea Comisiei nu poate fi limitată de aprecierea autorităților naționale care au acordat ajutorul.

b) Atribuirea unui avantaj economic

În Hotărârea din 21 mai 2010, *Franța și alții/Comisia* (T-425/04, T-444/04, T-450/04 și T-456/04, nepublicată încă), Tribunalul a considerat că declarații publice făcute de autoritățile naționale determină un avantaj considerabil în favoarea unei întreprinderi, în măsura în care permit o recâștigare a încrederii piețelor financiare. De asemenea, aceste declarații fac posibil, mai ușor și mai puțin costisitor, accesul întreprinderii la noi credite necesare pentru refinanțarea datoriilor imediate și, în definitiv, contribuie la stabilizarea situației financiare foarte fragile a întreprinderii. Aceste declarații influențează în mod decisiv reacția agențiilor de rating. Or, orice influență pozitivă asupra ratingului unei întreprinderi, fie și numai ca urmare a unor declarații publice care sunt susceptibile să creeze sau să consolideze încrederea investitorilor, are un impact imediat asupra nivelului costurilor pe care aceasta trebuie să le suporte pentru a se finanța pe piețele de capital.

Tribunalul a precizat de asemenea că cerința legăturii dintre avantajul identificat și angajarea de resurse de stat presupune, în principiu, ca avantajul menționat să fie strâns legat de o sarcină corespunzătoare care grevează bugetul de stat sau de crearea, în temeiul unor obligații coercitive din punct de vedere juridic, asumate de stat, a unui risc economic suficient de concret pentru acest buget. Pentru ca anumite declarații să fie asimilate unei garanții de stat sau să fie interpretate ca manifestarea unui angajament irevocabil de acordare a unui sprijin financiar precis, precum o restituire a datoriilor pe termen scurt, acestea trebuie să constea într-o angajare concretă, necondiționată și irevocabilă de resurse publice și să precizeze, în mod explicit, fie sumele exacte care urmează a fi investite, fie datoriile concrete care urmează a fi garantate, fie, cel puțin, un cadru financiar prestabilit, precum o linie de credit în limita unei anumite sume, precum și condițiile acordării sprijinului preconizat. Simplul fapt că un stat membru a recurs la reputația sa deosebită pe piețele financiare nu poate fi suficient pentru a demonstra că resursele sale au fost expuse unui astfel de risc încât să se poată considera că acesta constituie un transfer de resurse de stat, în sensul

articolului 87 alineatul (1) CE, care să fie suficient de legat de avantajul conferit prin declarațiile sale.

În Hotărârea din 15 iunie 2010, *Mediaset/Comisia* (T-177/07, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a amintit că jurisprudența a admis că un avantaj acordat în mod direct anumitor persoane fizice sau juridice care nu sunt neapărat întreprinderi poate constitui un avantaj indirect și, prin urmare, un ajutor de stat în favoarea altor persoane fizice sau juridice care sunt întreprinderi. Astfel, trebuie să fie respinsă teza potrivit căreia o subvenție acordată consumatorilor nu poate fi calificată drept ajutor de stat în favoarea operatorilor care furnizează produse sau servicii de consum.

c) Servicii de interes economic general

În Hotărârea din 1 iulie 2010, *M6 și TF1/Comisia* (T-568/08 și T-573/08, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a considerat că poziția potrivit căreia respectarea celei de a patra dintre condițiile definite la punctele 88-93 din Hotărârea Curții din 24 iulie 2003, *Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg*¹⁸, condiționează acordarea derogării prevăzute la articolul 86 alineatul (2) CE se bazează pe o confuzie între condițiile care determină calificarea unui ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE și condițiile care sunt utilizate pentru a evalua compatibilitatea unui ajutor în temeiul articolului 86 alineatul (2) CE. Condițiile Hotărârii *Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg*, citată anterior, au ca singur și unic obiect calificarea măsurii în cauză ca ajutor de stat, pentru stabilirea existenței unei obligații de notificare a acestei măsuri Comisiei, în ipoteza unui nou ajutor, sau de cooperare cu această instituție, în cazul unui ajutor existent.

De asemenea, Tribunalul a arătat că problema dacă o întreprindere însărcinată cu executarea serviciului de interes economic general al radiodifuziunii și-ar putea îndeplini obligațiile de serviciu public cu costuri mai mici este lipsită de relevanță pentru aprecierea compatibilității finanțării statale a acestui serviciu prin prisma normelor comunitare în materia ajutoarelor de stat. Ceea ce urmărește să prevină articolul 86 alineatul (2) CE prin aprecierea proporționalității ajutorului este ca operatorul însărcinat cu serviciul de interes economic general să beneficieze de o finanțare care depășește costurile nete ale serviciului public.

În Hotărârea *Țările de Jos și NOS/Comisia*, citată anterior, Tribunalul a precizat că statele membre dispun de o amplă putere de apreciere cu privire la definirea a ceea ce acestea consideră ca fiind servicii de interes economic general. Prin urmare, definiția acestor servicii dată de un stat membru nu poate fi contestată de Comisie decât în cazul unei erori vădite. În ceea ce privește definiția serviciului public în sectorul radiodifuziunii, deși este adevărat că nu revine Comisiei rolul de a decide dacă un program trebuie furnizat ca serviciu de interes economic general și nici de a pune la îndoială natura sau calitatea unui anumit produs, aceasta trebuie, ca gardian al tratatului, să poată interveni în caz de eroare vădită.

d) Criteriul investitorului privat în economia de piață

În Hotărârea din 3 martie 2010, *Bundesverband deutscher Banken/Comisia* (T-163/05, nepublicată încă), Tribunalul a respins argumentul potrivit căruia exercițiul intelectual care constă în a verifica dacă o operațiune s-a desfășurat în condiții normale ale economiei de piață trebuie în mod necesar să fie efectuat prin referire numai la investitorul sau numai la întreprinderea beneficiară a investiției, de vreme ce interacțiunea dintre diferiții agenți economici este tocmai ceea ce caracterizează

¹⁸ C-280/00, Rec., p. I-7747.

economia de piață. Astfel, Comisia poate să examineze dacă o întreprindere ar fi putut să își procure de la alți investitori fonduri care să îi ofere aceleași avantaje și, eventual, în ce condiții. Pe de altă parte, acest exercițiu nu impune nici să se facă abstracție totală de constrângerile legate de natura patrimoniului transferat.

Pe de altă parte, Tribunalul a considerat că faptul că unul dintre aspectele operațiunii implică o creștere a riscului suportat de investitor nu justifică o majorare a remunerației decât dacă acel aspect conduce la un avantaj pentru bancă sau dacă aceasta nu este în măsură să refuze fondurile propuse. În schimb, dacă majorarea riscului pentru investitor decurge dintr-o decizie pe care acesta a adoptat-o pentru motive care îi sunt proprii, fără a fi influențat de dorințele sau de necesitățile băncii, aceasta va refuza să plătească o majorare a remunerației și își va procura fondurile de la alți investitori.

În Hotărârea *Grecia și alții/Comisia*, citată anterior, după ce a amintit că rezultă din articolul 87 alineatul (1) CE că noțiunea de ajutor este o noțiune obiectivă care depinde numai de chestiunea dacă o măsură de stat conferă întreprinderii beneficiare un avantaj economic pe care nu l-ar fi obținut în condiții normale de piață, Tribunalul a apreciat că faptul că operațiunea este rezonabilă pentru întreprinderea publică sau pentru puterile publice care acordă ajutorul nu exonerează de obligația de aplicare a criteriului investitorului privat.

e) Obligația de a recupera ajutorul

În Hotărârea *Grecia și alții/Comisia*, citată anterior, Tribunalul a abordat problema recuperării ajutorului în cazul unei continuități economice între două întreprinderi. În situația unei astfel de continuități, noua întreprindere poate fi considerată drept beneficiarul efectiv al ajutoarelor care au favorizat sectorul activităților în cauză, care fuseseră acordate fostei întreprinderi înainte ca activitățile acesteia să fie preluate de noua întreprindere. În schimb, în absența, după divizare, a unei unități economice între cele două întreprinderi, ajutoare acordate fostei întreprinderi după divizare nu pot să fie recuperate de la noua întreprindere pentru simplul motiv că această societate a obținut un avantaj indirect din aceste ajutoare. Astfel, această împrejurare nu ar permite, singură, să se considere că noua întreprindere este beneficiarul efectiv al ajutoarelor acordate fostei întreprinderi.

În ceea ce privește repartizarea obligației de restituire între beneficiarii unui ajutor, Tribunalul a amintit că, într-o decizie prin care s-a constatat incompatibilitatea unui ajutor și prin care s-a impus recuperarea acestuia, Comisia nu este obligată să precizeze în ce măsură fiecare întreprindere beneficiară a profitat de valoarea ajutorului în cauză. Revine statului membru vizat să determine suma care trebuie rambursată de fiecare dintre aceste întreprinderi la momentul recuperării ajutorului, în cooperare cu Comisia, în conformitate cu articolul 10 CE.

Pe de altă parte, criteriile jurisprudențiale de identificare a beneficiarului efectiv al unui ajutor prezintă caracter obiectiv. Existența unei continuități economice poate fi stabilită pe baza unor elemente obiective diverse, precum absența plății, în schimbul activelor transferate, a unui preț conform cu condițiile pieței sau împrejurarea obiectivă că transferul are ca efect eludarea obligației de restituire a ajutorului în litigiu.

Constatarea cu privire la existența unei continuități economice între două întreprinderi nu permite să se prezume că, având în vedere menținerea dificultăților economice ale acestor două societăți după divizare, noile măsuri în favoarea noii întreprinderi, examinate în decizia atacată, constituie continuarea logică a ajutoarelor anterioare și, prin urmare, se încadrează în categoria ajutoarelor de

stat. Este de competența instanței Uniunii să verifice dacă, având în vedere elementele pertinente, aceste măsuri pot fi dissociate în mod rezonabil de măsurile de ajutor anterioare.

3. Norme procedurale

a) Procedura oficială de investigare

În Hotărârea din 3 martie 2010, *Bundesverband deutscher Banken/Comisia* (T-36/06, nepublicată încă), Tribunalul a considerat că problema aplicării greșite de către Comisie a criteriului investitorului privat nu se confundă cu cea a existenței unor dificultăți serioase care impun inițierea procedurii oficiale de investigare. Pe de altă parte, faptul că, în cadrul unei cauze paralele, Comisia nu a răspuns anumitor obiecții ridicate de reclamant nu înseamnă că aceasta nu se putea pronunța asupra măsurii în cauză pe baza informațiilor de care dispunea și că, în consecință, trebuia să inițieze procedura oficială de investigare pentru a completa ancheta. Atunci când Comisia a inițiat procedura oficială de investigare cu privire la operațiuni similare și când, cu această ocazie, s-a discutat despre importanța anumitor caracteristici comune tuturor operațiunilor, se poate considera că există la dispoziția Comisiei informații care îi permit să aprecieze relevanța caracteristicilor respective.

b) Obligația de motivare

În Hotărârea *Freistaat Sachsen și alții/Comisia*, citată anterior, Tribunalul a anulat, pentru motivare insuficientă, o decizie a Comisiei care a concluzionat în sensul existenței unui ajutor de stat incompatibil cu piața comună și care, în calculul quantumului ajutorului către întreprinderi în dificultate, nu cuprindea nicio trimitere la practica piețelor financiare cu privire la cumulul riscurilor (întreprindere în dificultate, lipsa garanțiilor etc.), având în vedere că nu reieșea cu claritate raportul dintre majorările stabilite de Comisie și situația specifică a întreprinderilor în cauză și că alegerea majorărilor avea, cel puțin în aparență, un caracter aleatoriu și în condițiile în care Comunicarea Comisiei privind metoda de stabilire a ratelor de referință și de actualizare¹⁹ nu cuprinde nicio altă indicație privind cumulul riscurilor. Ar fi trebuit să se explice de către Comisie recurgerea la prime suplimentare, precum și nivelul acestora prin intermediul unei analize a practicii pieței pentru a permite societăților menționate să repună în discuție caracterul adecvat al majorărilor, iar Tribunalului să controleze legalitatea acestora.

În plus, în Hotărârea *Mediaset/Comisia*, citată anterior, Tribunalul a precizat că, aplicată calificării unei măsuri drept ajutor, obligația de motivare impune indicarea motivelor pentru care Comisia consideră că măsura în cauză intră în domeniul de aplicare al articolului 87 alineatul (1) CE. În ceea ce privește existența unei denaturări a concurenței pe piața comună, deși Comisia este obligată să evoce în motivarea deciziei cel puțin împrejurările în care a fost acordat un ajutor, atunci când acestea permit să se demonstreze că ajutorul este de natură să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența, Comisia nu este obligată, în schimb, să efectueze o analiză economică a situației reale a piețelor relevante, a cotei de piață a întreprinderilor beneficiare ale ajutoarelor, a poziției întreprinderilor concurente și a fluxului schimburilor comerciale dintre statele membre. În plus, în cazul ajutoarelor acordate ilegal, Comisia nu este obligată să demonstreze efectul real pe care aceste ajutoare l-au avut asupra concurenței și asupra schimburilor comerciale dintre statele membre. Astfel, într-o asemenea situație, această cerință ar determina favorizarea statelor membre care plătesc ajutoare ilegale în

¹⁹ Comunicarea 97/C 273/03 privind metoda de stabilire a ratelor de referință și de actualizare (JO 1997, C 273, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 59).

detrimentul celor care notifică ajutoarele în stadiu de proiect. În special, este suficientă stabilirea de către Comisie a faptului că ajutorul în litigiu este de natură să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența, fără să fie necesar să se delimiteze piața în cauză.

Marca comunitară

Deciziile privitoare la aplicarea Regulamentelor (CE) nr. 40/94²⁰ și (CE) nr. 207/2009²¹ continuă să reprezinte în anul 2010 o parte importantă a cauzelor soluționate de Tribunal (180 de cauze, respectiv 34 % din numărul total de cauze soluționate în 2010).

1. Motive absolute de refuz

Articolul 7 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 40/94 și din Regulamentul nr. 207/2009 interzice înregistrarea ca marcă comunitară a semnelor care sunt lipsite de caracter distinctiv, fiind necesar ca respectivul caracter distinctiv să fie apreciat în raport cu produsele sau serviciile pentru care este solicitată înregistrarea și cu percepția publicului relevant.

În Hotărârea din 15 iunie 2010, *X Technology Swiss/OAPI (Colorarea în portocaliu a vârfului unei șosete)* (T-547/08, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a respins acțiunea îndreptată împotriva deciziei camerei de recurs a Oficiului pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne (mărci, desene și modele industriale) (OAPI), potrivit căreia o colorare în portocaliu sub formă de capișon care acoperă vârful articolelor de galanterie pentru încălțăminte este, pentru consumatorul mediu, un semn lipsit de caracter distinctiv. În primul rând, potrivit Tribunalului, camera de recurs nu a săvârșit o eroare prin faptul că a aplicat jurisprudența referitoare la mărcile tridimensionale mărcii solicitate, calificată de reclamantă drept „marcă de poziție”. Astfel, potrivit Tribunalului, calificarea unei „mărci de poziție” ca marcă figurativă sau tridimensională sau ca o categorie specifică de mărci este lipsită de relevanță în cadrul aprecierii caracterului său distinctiv, faptul că un semn se confundă cu aspectul produsului desemnat fiind determinant pentru aplicabilitatea jurisprudenței. În al doilea rând, Tribunalul a apreciat că, în cazul în care un semn nu este în măsură să identifice originea comercială a produselor, acesta nu poate fi înregistrat ca marcă, în pofida faptului că vizează produse care se supun tendințelor modei și a faptului că, în consecință, numeroase semne similare există sau sunt create în mod constant în sectorul industrial respectiv. În sfârșit, Tribunalul a clarificat faptul că riscul ca un element de prezentare a unui produs sau a unui serviciu să fie copiat de un concurent nu aduce atingere interpretării articolului 7 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 40/94, întrucât operatorul economic care utilizează în activitatea comercială un semn care nu îndeplinește condiția prevăzută de această dispoziție ar putea, eventual, dovedi că acesta din urmă a dobândit un caracter distinctiv după ce a fost utilizat în sensul articolului 7 alineatul (3) din Regulamentul nr. 40/94 sau ar putea recurge la celelalte mijloace juridice aflate eventual la dispoziția sa, precum dreptul desenelor și modelelor industriale sau o acțiune în temeiul concurenței neloiale.

Pe de altă parte, în Hotărârile din 12 noiembrie 2010, *Deutsche Bahn/OAPI (Combinăție orizontală a culorilor gri și roșu)* (T-404/09, nepublicată) și *Deutsche Bahn/OAPI (Combinăție verticală a culorilor gri și roșu)* (T-405/09, nepublicată), Tribunalul a revenit asupra problemei caracterului

²⁰ Regulamentul (CE) nr. 40/94 al Consiliului din 20 decembrie 1993 privind marca comunitară (JO L 11, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 146).

²¹ Regulamentul (CE) nr. 207/2009 al Consiliului din 26 februarie 2009 privind marca comunitară (JO L 78, p. 1), care a înlocuit Regulamentul nr. 40/94.

distinctiv al unei combinații de culori. În aceste două hotărâri, Tribunalul a confirmat abordarea restrictivă aplicabilă cererilor de înregistrare ca marcă a unei combinații de culori și a constatat că o combinație de culori nu prezenta o diferență perceptibilă, pentru publicul în cauză, în raport cu culorile utilizate în mod obișnuit pentru serviciile vizate și era, în consecință, lipsită de un caracter distinctiv.

2. Motive relative de refuz

În Hotărârea din 22 iunie 2010, *Montero Padilla/OAPI – Padilla Requena (JOSE PADILLA)* (T-255/08, nepublicată încă), Tribunalul oferă o precizare în ceea ce privește motivele pe care poate fi întemeiată o opoziție. Reclamanta solicitase, în esență, Tribunalului să controleze legalitatea deciziei camerei de recurs a OAPI în raport cu articolul 9 din Regulamentul nr. 40/94, referitor la dreptul conferit de marca comunitară. Tribunalul precizează că motivele pe care poate fi întemeiată o opoziție, precum cele prevăzute la articolul 42 alineatul (1) din Regulamentul nr. 40/94, sunt doar motive relative de refuz, astfel cum sunt prevăzute la articolul 8 din același regulament, întrucât articolul 9 din acest regulament definește întinderea dreptului conferit de marca comunitară și, așadar, efectele înregistrării acesteia din urmă, însă nu se referă la condițiile de înregistrare. Prin urmare, articolul 9 din Regulamentul nr. 40/94 nu face parte din cadrul juridic care trebuie luat în considerare de OAPI la examinarea unei cereri de înregistrare sau a unei opoziții. În plus, Tribunalul apreciază că rezultă din modul de redactare a articolului 8 alineatul (5) din Regulamentul nr. 40/94, care folosește termenii „pentru care este înregistrată marca anterioară”, că această dispoziție nu se aplică mărcilor anterioare în sensul articolului 8 alineatul (2) din același regulament decât în măsura în care au făcut obiectul unei înregistrări. În consecință, articolul 8 alineatul (5) din Regulamentul nr. 40/94 nu protejează, în raport cu produse sau cu servicii nesimilare, decât mărcile de notorietate în sensul articolului 6 bis din Convenția de la Paris²², pentru care este prezentată o dovadă a înregistrării. În sfârșit, Tribunalul precizează că dreptul de autor nu poate constitui „semn utilizat în comerț”, în sensul articolului 8 alineatul (4) din Regulamentul nr. 40/94, astfel cum rezultă din economia articolului 52 din acest regulament. Această din urmă dispoziție prevede, la alineatul (1) litera (c), că o marcă comunitară este declarată nulă atunci când există un drept anterior prevăzut la articolul 8 alineatul (4) din Regulamentul nr. 40/94 și când se îndeplinesc condițiile menționate la acest alineat. Alineatul (2) litera (c) al aceluiași articol prevede că o marcă comunitară este de asemenea declarată nulă dacă utilizarea ei poate fi interzisă în temeiul unui „alt” drept anterior, în special în temeiul unui drept de autor. Rezultă că dreptul de autor nu face parte dintre drepturile anterioare prevăzute la articolul 8 alineatul (4) din Regulamentul nr. 40/94.

3. Raportul dintre motive absolute și motive relative de refuz

În Hotărârea *JOSE PADILLA*, citată anterior, Tribunalul subliniază că rezultă din modul de redactare a articolului 42 alineatul (1) din Regulamentul nr. 40/94, precum și din economia aceluiași articol și a articolului 43 din regulamentul menționat că motivele absolute de refuz prevăzute la articolul 7 din acest regulament nu trebuie examinate în cadrul unei proceduri de opoziție. Astfel, motivele pe care s-ar putea întemeia o opoziție, în conformitate cu articolul 42 alineatul (1) din Regulamentul nr. 40/94, sunt doar motivele relative de refuz, prevăzute la articolul 8 din același regulament.

²² Convenția de la Paris pentru protecția proprietății industriale din 20 martie 1883, cu revizuirile și modificările ulterioare.

4. Aspecte procedurale

În Hotărârea din 28 aprilie 2010, *Claro/OAPI – Telefónica (Claro)* (T-225/09, nepublicată, în recurs), Tribunalul respinge acțiunea îndreptată împotriva deciziei camerei de recurs a OAPI, prin care aceasta a apreciat o cale de atac ca fiind inadmisibilă, pentru motivul că nu s-a depus niciun memoriu în care să se expună motivele în termenul prevăzut la articolul 59 din Regulamentul nr. 40/94. Reclamanta invocase că este inutilă depunerea unui memoriu ca urmare, pe de o parte, a faptului că aceasta contesta în integralitatea sa decizia diviziei de opoziție prin care s-a admis opoziția pe baza motivului relativ de refuz prevăzut la articolul 8 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 40/94 și, pe de altă parte, a continuității funcționale dintre diferitele organe ale OAPI, care sunt ținute să își întemeieze deciziile referindu-se la procedura care a avut loc în fața instanței inferioare. Tribunalul precizează că depunerea unui memoriu în care se expun motivele căii de atac nu era în niciun caz inutilă, întrucât revine părții care a formulat o cale de atac în fața unei camere de recurs sarcina de a expune motivele pe care se întemeiază această cale de atac. În schimb, nu revine camerei de recurs obligația de a stabili, prin deducții, motivele pe care se întemeiază calea de atac cu care este sesizată. În plus, în ceea ce privește continuitatea funcțională, Tribunalul aplică din nou principiile stabilite de Curte în Hotărârea din 13 martie 2007, *OAPI/Kaul*²³, precizând că rezultă din articolul 62 alineatul (1) din Regulamentul nr. 40/94 că, prin intermediul căii de atac cu care este sesizată, camera de recurs este chemată să efectueze o nouă examinare completă a fondului opoziției, atât în drept, cât și în fapt. Cu toate acestea, o astfel de examinare implică admisibilitatea căii de atac în fața camerei de recurs, întrucât, dacă este inadmisibilă, camera de recurs trebuie să o respingă fără să examineze fondul.

În continuare, în Hotărârea din 16 iunie 2010, *Kureha/OAPI – Sanofi-Aventis (KREMEZIN)* (T-487/08, nepublicată), Tribunalul s-a pronunțat asupra valorii probante a unei publicații a Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI), depusă tardiv în scopul de a dovedi existența mărcii anterioare. Tribunalul apreciază că nicio dispoziție din Regulamentele nr. 40/94 și (CE) nr. 2868/95²⁴ nu se opune posibilității ca instanțele OAPI să considere că publicarea de către OMPI a înregistrării internaționale îndeplinește cerințele impuse de norma 19 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2868/95. În consecință, contestarea eventuală a valorii probante a unei publicări în OMPI a înregistrării internaționale este reglementată de norma 20 alineatele (2) și (4) din Regulamentul nr. 2868/95, având în vedere că cele două dispoziții reglementează schimbul de observații și de probe între părți prin intermediul OAPI, în timp ce norma 19 din același regulament nu privește decât comunicarea între OAPI și titularul opoziției. În plus, Tribunalul consideră că rezultă din coroborarea dispozițiilor aplicabile din Regulamentele nr. 40/94 și nr. 2868/95 că, în cadrul aplicării normei 20 din Regulamentul nr. 2868/95, OAPI poate, pe de o parte, să invite părțile să depună observații cât de des consideră necesar și, pe de altă parte, să ia în considerare, dacă apreciază oportun, elemente care îi sunt comunicate de părți după expirarea termenului.

În plus, Hotărârea din 13 septembrie 2010, *Inditex/OAPI – Marín Díaz de Cerio (OFTEN)* (T-292/08, nepublicată încă), a permis Tribunalului să precizeze dacă aspectele legate de dovada utilizării serioase a unei mărci anterioare și de similitudinea dintre produse, care nu sunt invocate în fața unei camere de recurs a OAPI, fac parte din cadrul litigiului desfășurat în fața acestei instanțe atât timp cât au fost invocate în fața diviziei de opoziție. În ceea ce privește problema utilizării serioase, Tribunalul apreciază că aceasta are caracter specific și prealabil, întrucât pe baza acesteia se poate determina dacă, în scopul examinării opoziției, se poate considera că marca anterioară a fost înregistrată pentru

²³ C-29/05 P, Rep., p. I-2213.

²⁴ Regulamentul (CE) nr. 2868/95 al Comisiei din 13 decembrie 1995 de punere în aplicare a Regulamentului nr. 40/94 (JO L 303, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 189).

produsele sau serviciile în cauză. În consecință, aspectul menționat nu se înscrie în cadrul examinării opoziției propriu-zise, atât timp cât motivul întemeiat pe dovada insuficientă a utilizării serioase nu face parte din obiectul litigiului în fața camerei de recurs, acesta fiind limitat la examinarea referitoare la existența unui risc de confuzie. În schimb, o opoziție întemeiată pe existența unui risc de confuzie are drept efect sesizarea OAPI cu problema identității sau a similitudinii atât a mărcilor în cauză, cât și a produselor și a serviciilor pe care acestea le vizează, ținând seama de interdependența dintre factorii luați în considerare în cadrul aprecierii globale a riscului de confuzie.

În sfârșit, în Hotărârea din 9 decembrie 2010, *Tresplain Investment/OAPI – Hoo Hing (Golden Elephant Brand)* (T-303/08, nepublicată încă), Tribunalul amintește că motivele care nu sunt invocate de reclamantă în fața instanțelor OAPI nu sunt admisibile în fața Tribunalului. Cu toate acestea, potrivit unei jurisprudențe constante, OAPI poate fi pus în situația de a ține seama în special de legislația națională a unui stat membru în care este protejată marca anterioară pe care este întemeiată cererea de declarare a nulității, ca urmare a faptului că limitarea cadrului factual al analizei efectuate de OAPI nu exclude luarea în considerare, pe lângă faptele prezentate explicit de părți, a faptelor notorii, în cazul în care acestea sunt necesare pentru aprecierea condițiilor de aplicare a unei cauze de nulitate și în special pentru aprecierea forței probante a înscrisurilor prezentate. În speță, reclamanta a susținut că, în cadrul analizei existenței unei prezentări înșelătoare, camera de recurs a OAPI ar fi trebuit să ia în considerare împrejurarea că intervenienta nu a făcut dovada niciunui caz de confuzie. Dacă reclamanta arată că legislația unui stat membru (în speță, Regatul Unit) impune, în cazul coexistenței a două mărci pe piață, ca dovada cazurilor concrete de confuzie să fie făcută în cadrul unei acțiuni în utilizare abuzivă a unei denumiri la nivel național, un astfel de argument este admisibil chiar dacă reclamanta nu l-a invocat în fața OAPI, cu condiția să rezulte din dosar coexistența mărcilor. În plus, Tribunalul apreciază că faptul că intervenienta nu a luat cunoștință de situația juridică decât pe parcursul procesului, în măsura în care, la momentul la care aceasta a înaintat memoriul în răspuns, Tribunalul încă nu respinsese ca inadmisibilă acțiunea separată pe care o formulase, nu poate constitui un element nou de fapt sau de drept în sensul articolului 48 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Tribunalului.

5. Desene și modele comunitare

În cursul anului 2010, Tribunalul a fost determinat să aplice, pentru prima dată, Regulamentul (CE) nr. 6/2002²⁵.

În Hotărârea din 18 martie 2010, *Grupo Promer Mon Graphic/OAPI – PepsiCo (Reprezentarea unui suport promoțional circular)* (T-9/07, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul precizează că lista motivelor de nulitate a unui desen sau model comunitar stabilită la articolul 25 alineatul (1) din Regulamentul nr. 6/2002 trebuie să fie considerată exhaustivă și nu cuprinde reaua-crediță a titularului desenului sau modelului comunitar atacat. Tribunalul procedează în plus la definirea anumitor noțiuni fundamentale ale Regulamentului nr. 6/2002. În ceea ce privește noțiunea „conflict”, Tribunalul arată că articolul 25 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 6/2002 trebuie interpretat în sensul că un desen sau model comunitar se află în conflict cu un desen sau model anterior în cazul în care, având în vedere libertatea autorului în realizarea respectivului desen sau model comunitar, acesta nu produce asupra utilizatorului avizat o impresie globală diferită de cea produsă de desenul sau modelul anterior invocat. Pe de altă parte, Tribunalul clarifică domeniul de aplicare al noțiunilor „gradul de libertate al autorului în realizarea desenului sau modelului”, „utilizator avizat” și „impresia globală”. În ceea ce privește gradul de libertate al autorului în

²⁵ Regulamentul (CE) nr. 6/2002 al Consiliului din 12 decembrie 2001 privind desenele sau modelele industriale comunitare (JO 2002, L 3, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 70).

realizarea desenului sau modelului, Tribunalul apreciază că acesta trebuie să fie definit în special pe baza constrângerilor aferente caracteristicilor impuse de funcția tehnică a produsului sau a unui element al produsului ori de prevederile legale aplicabile produsului. În ceea ce privește utilizatorul avizat, Tribunalul precizează că acesta nu este nici fabricant, nici vânzător de produse în care desenele sau modelele în cauză urmează a fi încorporate sau cărora urmează să le fie aplicate, deși acesta este dotat cu o vigilență specifică și dispune de o anumită cunoaștere a stadiului anterior al tehnicii, cu alte cuvinte, a patrimoniului de desene sau modele aferente produsului în cauză care au fost divulgate la data depunerii cererii de înregistrare a desenului sau modelului atacat sau, după caz, la data priorității revendicate. În sfârșit, Tribunalul precizează că, în cadrul aprecierii concrete a impresiei globale a desenelor sau modelelor în cauză, trebuie să se ia în considerare gradul de libertate al autorului în realizarea desenului sau modelului atacat. Prin urmare, în măsura în care similitudinile dintre desenele sau modelele în cauză privesc caracteristici comune, aceste similitudini nu vor avea decât o importanță ne semnificativă în impresia globală produsă de desenele sau modelele menționate asupra utilizatorului avizat. În consecință, cu cât libertatea autorului în realizarea desenului sau modelului atacat este mai restrânsă, cu atât diferențele minore dintre desenele sau modelele în cauză pot fi suficiente pentru a produce o impresie globală diferită asupra utilizatorului avizat.

În continuare, în Hotărârea din 12 mai 2010, *Beifa Group/OAPI – Schwan-Stabilo Schwanhäüßer (Instrument de scris)* (T-148/08, nepublicată încă), Tribunalul oferă precizări în ceea ce privește interpretarea articolului 25 alineatul (1) litera (e) din Regulamentul nr. 6/2002, care prevede că un desen sau model industrial comunitar poate fi declarat nul numai dacă se utilizează un semn distinctiv într-un desen sau model ulterior și legislația comunitară sau legislația statului membru în cauză care reglementează respectivul semn îi conferă titularului dreptul de a interzice utilizarea în cauză. Potrivit Tribunalului, articolul menționat vizează de asemenea ipoteza unei similitudini între semne, și nu numai ipoteza unei identități, astfel încât camera de recurs nu a săvârșit o eroare de drept interpretând dispoziția în sensul că aceasta poate fi invocată de către titularul unui semn distinctiv, pentru a solicita declararea nulității unui desen sau model industrial comunitar ulterior, atunci când în desenul sau modelul industrial respectiv se utilizează un semn care prezintă o similitudine cu semnul său. Tribunalul examinează în plus aspectul legat de condițiile de prezentare a cererii privind dovada utilizării serioase de către titularul unui desen sau model industrial comunitar vizat de cererea de declarare a nulității, în lipsa unor dispoziții specifice în această privință în Regulamentul nr. 6/2002. Tribunalul arată că cererea amintită trebuie să fie formulată expres și în timp util în fața OAPI. În schimb, o cerere privind dovedirea utilizării serioase a unui semn anterior invocată în susținerea unei cereri de declarare a nulității unui desen sau model industrial comunitar nu poate fi prezentată pentru prima dată în fața camerei de recurs.

În sfârșit, în Hotărârea din 22 iunie 2010, *Shenzhen Taiden/OAPI – Bosch Security Systems (Echipament de comunicare)* (T-153/08, nepublicată încă), Tribunalul precizează că, astfel cum rezultă din considerentul (14) al Regulamentului nr. 6/2002, la evaluarea caracterului individual al unui desen sau model industrial, în sensul articolului 6 din același regulament, trebuie să se țină seama de natura produsului căruia i se aplică sau în care este încorporat desenul sau modelul industrial și mai ales de sectorul industrial căruia îi aparține. În plus, Tribunalul clarifică noțiunea de utilizator avizat, subliniind că respectiva calitate de „utilizator” presupune ca persoana vizată să utilizeze produsul în care este încorporat desenul sau modelul industrial în conformitate cu finalitatea acestui produs și că prin calificativul „avizat” se sugerează faptul că utilizatorul, fără a fi designer sau expert tehnic, cunoaște diversele desene sau modele industriale existente în sectorul vizat, are un anumit nivel de cunoștințe în ceea ce privește elementele pe care, de regulă, aceste desene sau modele industriale le conțin și, datorită interesului său pentru produsele respective, dă dovadă de un grad de atenție relativ ridicat atunci când le utilizează. Totuși, toate acestea nu presupun ca utilizatorul avizat să fie în măsură să deosebească, mergând dincolo de experiența acumulată prin

utilizarea produsului respectiv, aspectele configurației produsului, care sunt dictate de funcția sa tehnică, de cele care sunt arbitrare.

Mediu

1. Sistem de comercializare a cotelor de emisie de gaze cu efect de seră

Sistemul de comercializare a cotelor de emisie de gaze cu efect de seră, instituit prin Directiva 2003/87/CE²⁶, constituie o sursă nouă și constantă de contencios pentru Tribunal din anul 2007.

În acest an, vom menționa Hotărârea din 2 martie 2010, *Arcelor/Parlamentul European și Consiliul* (T-16/04, nepublicată încă). În cadrul unei acțiuni în despăgubire prin care se urmărea repararea prejudiciilor pretins cauzate reclamantei ca urmare a adoptării directivei menționate, Tribunalul apreciază că legiuitorul comunitar dispune de o largă putere de apreciere în exercitarea competențelor în domeniul mediului, în temeiul articolelor 174 CE și 175 CE. Exercițarea acestei puteri discreționare presupune, pe de o parte, necesitatea ca acest legiuitor să anticipeze și să evalueze evoluțiile ecologice, științifice, tehnice și economice cu caracter complex și nesigur și, pe de altă parte, să asigure un echilibru și un arbitraj între diferitele obiective, principii și interese prevăzute la articolul 174 CE. Aceasta se traduce în cadrul Directivei 2003/87 prin stabilirea unei serii de obiective și de obiective intermediare parțial contradictorii.

Pe de altă parte, Tribunalul amintește că instituțiile trebuie să respecte, asemenea statelor membre, libertățile fundamentale, cum ar fi libertatea de stabilire, care sunt menite să ducă la îndeplinirea obiectivelor esențiale ale Uniunii, în special realizarea pieței interne. Din această obligație nu rezultă că legiuitorul comunitar trebuie să reglementeze domeniul în cauză astfel încât legislația comunitară, în special atunci când aceasta ia forma unei directive, să ofere o soluție exhaustivă și definitivă unor probleme apărute din perspectiva pieței interne sau să efectueze o armonizare completă a legislațiilor naționale pentru a elimina toate obstacolele imaginabile din calea comerțului. Atunci când este necesar ca legiuitorul să restructureze sau să creeze un sistem complex, precum un sistem de comercializare a cotelor, acestuia i se permite să recurgă la o abordare etapizată și să nu procedeze decât la o armonizare progresivă a legislațiilor naționale în cauză.

Tribunalul subliniază că, în temeiul principiului subsidiarității, reglementarea Uniunii în materia protecției mediului nu urmărește o armonizare completă, statele membre fiind libere să adopte măsuri de protecție mai stricte, aceste măsuri fiind supuse numai condițiilor de a fi compatibile cu tratatul și de a fi notificate Comisiei. Simplul fapt că legiuitorul comunitar nu a tranșat o anumită chestiune care ține de domeniul de aplicare al Directivei 2003/87 și de cel al unei libertăți fundamentale nu justifică, în sine, caracterizarea acestei omisiuni ca fiind contrară normelor din tratat. În plus, întrucât punerea în aplicare a Directivei 2003/87 este supusă controlului exercitat de instanțele naționale, este de competența acestor instanțe să adreseze Curții o întrebare preliminară în cazul în care întâmpină dificultăți legate de interpretarea sau de validitatea acestei directive.

În sfârșit, reclamanta susținea că Directiva 2003/87 încalcă principiul securității juridice ca urmare a lipsei unei dispoziții care să reglementeze întinderea consecințelor financiare care ar putea rezulta atât din eventuala insuficiență a cotelor de emisie alocate unei instalații, cât și din prețul acestor

²⁶ Directiva 2003/87/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 octombrie 2003 de stabilire a unui sistem de comercializare a cotelor de emisie de gaze cu efect de seră în cadrul Comunității și de modificare a Directivei 96/61/CE a Consiliului (JO L 275, p. 32, Ediție specială, 15/vol. 10, p. 78).

cote, care este determinat exclusiv de forțele pieței rezultate ca urmare a instituirii sistemului de comercializare a cotelor. În această privință, Tribunalul constată că o reglementare a prețului cotelor ar putea să contracareze obiectivul principal al Directivei 2003/87, mai exact, reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră prin intermediul unui sistem performant de comercializare a cotelor, în cadrul căruia costul emisiilor și al investițiilor realizate în vederea reducerii acestora este în principal determinat de mecanismele pieței. În cazul unei insuficiențe a cotelor, măsura în care operatorii sunt stimulați să reducă sau să nu reducă emisiile depinde de o decizie economică complexă adoptată, între altele, în funcție de prețul cotelor de emisie disponibile pe piața de comercializare și de costurile unor eventuale măsuri de reducere a emisiilor care pot avea ca obiect fie reducerea producției, fie investiții în mijloace de producție mai eficiente la nivelul randamentului energetic. În cadrul unui astfel de sistem, creșterea costului emisiilor nu poate fi reglementată în prealabil de către legiuitor fără ca prin aceasta să se riște reducerea, ori chiar anularea, stimulentei economice care reprezintă fundamentul funcționării sale și, astfel, să se perturbe eficacitatea sistemului de comercializare a cotelor.

Lipsa de previzibilitate în ceea ce privește evoluția pieței de comercializare constituie un element inerent și inseparabil de mecanismul economic care caracterizează sistemul de comercializare a cotelor, supus regulilor clasice ale cererii și ofertei, și nu poate fi, așadar, contrară principiului securității juridice.

2. Transport aerian – Relații externe

În Hotărârea din 9 septembrie 2010, *Elveția/Comisia* (T-319/05, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a fost sesizat cu un litigiu referitor la Acordul dintre Comunitatea Europeană și Confederația Elvețiană privind transportul aerian²⁷ și la măsurile germane privind apropierea aeronavelor de aeroportul din Zürich (Elveția).

Data fiind apropierea frontierei germane, majoritatea zborurilor care aterizează la Zürich și cea mai mare parte a decolărilor la începutul dimineții și la sfârșitul serii trebuie să utilizeze spațiul aerian german. Între 1984 și 2001, utilizarea acestui spațiu aerian a făcut obiectul unui acord bilateral, apoi al unor negocieri, între Confederația Elvețiană și Republica Federală Germania. În 2003, autoritățile federale germane în domeniul aviației au adoptat o reglementare națională în materie de trafic aerian. Aceasta stabilește măsuri care vizau, în esență, să împiedice, în condiții meteorologice normale, survolarea la joasă altitudine a teritoriului german în apropierea frontierei elvețiene între orele 21 și 7 în zilele de lucru și între orele 20 și 9 sâmbăta, duminica și în zilele de sărbătoare legală, cu scopul de a reduce zgomotul la care era expusă populația locală.

Întemeindu-se pe Acordul dintre Comunitatea Europeană și Confederația Elvețiană privind transportul aerian [care aplică, în sensul acordului, Regulamentul (CEE) nr. 2408/92²⁸], Confederația Elvețiană a depus o plângere la Comisie, prin care i-a solicitat să adopte o decizie pentru ca Republica Federală Germania să înceteze aplicarea măsurilor introduse prin reglementarea națională. Având în vedere că plângerea menționată a fost respinsă, Confederația Elvețiană a introdus o acțiune împotriva acestei decizii, invocând, în special, încălcarea principiilor egalității de tratament, proporționalității și liberei prestări a serviciilor în sectorul transportului aerian.

²⁷ Acordul dintre Comunitatea Europeană și Confederația Elvețiană privind transportul aerian, semnat la 21 iunie 1999 la Luxemburg (JO 2002, L 114, p. 73, Ediție specială, 11/vol. 27, p. 30).

²⁸ Regulamentul (CEE) nr. 2408/92 al Consiliului din 23 iulie 1992 privind accesul operatorilor de transport aerian comunitari la rutele aeriene intracomunitare (JO L 240, p. 8, Ediție specială, 07/vol. 2, p. 167).

Tribunalul constată mai întâi că nu s-a săvârșit o eroare de drept de către Comisie prin faptul că a considerat că măsurile germane nu impun condiții și nici nu restrâng sau refuză exercitarea drepturilor de trafic. Astfel, măsurile germane nu implică nicidecum vreo interdicție, condiționată sau parțială, de traversare a spațiului aerian german de zborurile cu plecarea de pe aeroportul din Zürich sau având ca destinație acest aeroport, ci se limitează la o simplă modificare a traiectoriei zborurilor vizate, ulterior decolării sau anterior aterizării pe aeroportul din Zürich.

Pe de altă parte, în ceea ce privește încălcarea principiului egalității de tratament în raport cu operatorii de transport aerian elvețieni care utilizează aeroportul din Zürich drept aeroport pivot, Tribunalul subliniază că o constatare potrivit căreia o măsură ajunge la același rezultat ca o discriminare pe motiv de naționalitate nu este suficientă pentru a se concluziona în sensul incompatibilității acesteia cu articolul 3 din acordul în cauză și că se impune să se verifice dacă măsura respectivă este justificată de împrejurări obiective și dacă este proporțională cu obiectivul pe care îl urmărește. Or, apropierea de o zonă cu caracter turistic și, în consecință, deosebit de vulnerabilă la emisiile sonore constituie o împrejurare obiectivă care justifică adoptarea acestor măsuri exclusiv în raport cu aeroportul din Zürich. În plus, Tribunalul apreciază că măsurile germane sunt proporționale cu obiectivul pe care îl urmăresc, respectiv reducerea zgomotului provenit de la avioane în partea teritoriului german limitrofă Elveției în timpul nopții și la sfârșitul săptămânii, și că Republica Federală Germania nu avea la dispoziție alte mijloace pentru a obține reducerea zgomotului. Mai precis, respectarea unui contingent de zgomot ar putea să fie dificil de controlat, iar încălcarea sa ar putea fi imposibil de sancționat, spre deosebire de obligațiile legate de stabilirea unor altitudini minime de zbor.

În sfârșit, în cadrul examinării eventualei încălcări a liberei prestări a serviciilor în sectorul transportului aerian, Tribunalul subliniază că obiectivul reducerii zgomotului constituie un aspect specific al protecției mediului, care se numără printre motivele imperative de interes general care pot justifica restricții privind libertățile fundamentale garantate de Tratatul CE, printre care se numără, printre altele, libera prestare a serviciilor, și că măsurile în cauză sunt proporționale cu acest obiectiv.

Politica externă și de securitate comună

Tribunalul a pronunțat, în acest an, cinci hotărâri referitoare la măsuri restrictive luate împotriva unor persoane în cadrul politicii externe și de securitate comună. Mai precis, în două hotărâri, din 9 și din 30 septembrie 2010, Tribunalul a fost determinat să dezvolte jurisprudența sa, deja substanțială, în materia combaterii terorismului.

În primul rând, în ceea ce privește întinderea controlului jurisdicțional efectuat în privința măsurilor de înghețare a fondurilor luate în executarea unor rezoluții ale Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite, Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2010, *Kadi/Comisia* (T-85/09, nepublicată încă, în recurs), deduce consecințele din Hotărârea Curții din 3 septembrie 2008, *Kadi și Al Barakaat International Foundation/Consiliul și Comisia*²⁹, prin care s-a anulat Hotărârea Tribunalului din 21 septembrie 2005, *Kadi/Consiliul și Comisia*³⁰. În această hotărâre, Curtea a infirmat poziția Tribunalului și a apreciat că instanța Uniunii are o competență de fond pentru a controla legalitatea măsurilor adoptate de Comunitate care pun în aplicare rezoluții ale Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite. În continuare, pronunțându-se asupra litigiului, Curtea a anulat regulamentul de înghețare a fondurilor, apreciind că acesta fusese adoptat cu încălcarea drepturilor fundamentale

²⁹ C-402/05 P și C-415/05 P, Rep., p. I-6351.

³⁰ T-315/01, Rec., p. II-3649.

ale persoanei în cauză, menținând în același timp efectele acestuia, pentru o perioadă care nu poate depăși trei luni, pentru a permite remedierea încălcărilor constatate.

În urma hotărârii Curții, Comisia l-a informat pe reclamant în legătură cu intenția sa de a menține înscrierea acestuia în Regulamentul (CE) nr. 881/2002³¹, în temeiul unui rezumat al motivelor stabilite de Comitetul pentru sancțiuni al Consiliului de Securitate pentru înscrierea reclamantului pe lista persoanelor cărora ar trebui să li se aplice înghețarea fondurilor și a resurselor economice, și l-a invitat să își prezinte observațiile în această privință. La 28 noiembrie 2008, Comisia a adoptat un nou regulament³² prin care s-a menținut înghețarea fondurilor reclamantului.

Sesizat de reclamant cu o acțiune în anulare împotriva acestui din urmă regulament, Tribunalul consideră că, în lumina Hotărârii Curții Kadi și Al Barakaat International Foundation/Consiliul și Comisia, citată anterior, îi revine obligația de a asigura în speță un control jurisdicțional complet și riguros al legalității regulamentului, fără a acorda acestui regulament vreo imunitate de jurisdicție pentru motivul că urmărește să pună în aplicare rezoluții adoptate de Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite. Tribunalul trebuie să acționeze astfel cel puțin atât timp cât procedurile de reexaminare aplicate de Comitetul pentru sancțiuni nu oferă în mod vădit garanțiile unei protecții jurisdicționale efective. Acest control trebuie să privească, în mod indirect, aprecierile efectuate pe fond chiar de Comitetul pentru sancțiuni, precum și elementele de probă pe care acestea se întemeiază. Acest control este cu atât mai justificat cu cât măsurile în cauză afectează în mod sensibil și durabil drepturile fundamentale ale reclamantului, care este supus, de aproape zece ani, unui regim care indisponibilizează pentru o durată nelimitată toate fondurile sale. Tribunalul precizează, în această privință, că, la scara unei vieți de om, 10 ani reprezintă o durată considerabilă și că o calificare a măsurilor respective drept preventive sau represive, asigurătorii sau de confiscare, civile sau penale pare a fi de acum înainte o chestiune deschisă.

În cadrul acestui control complet și prin transpunerea criteriilor reținute de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Hotărârea A. și alții împotriva Regatului Unit³³, Tribunalul consideră că dreptul la apărare al reclamantului nu a fost „respectat” decât în mod pur formal și superficial. Comisia nu a luat în considerare în mod corespunzător opinia exprimată de acesta și nu i-a dat acestuia niciun acces, fie și minim, la elementele de probă reținute împotriva sa, fără nicio evaluare comparativă a intereselor acestuia, pe de o parte, și a necesității de a proteja confidențialitatea informațiilor în discuție, pe de altă parte. În aceste condiții, puținele informații și vagile afirmații care figurează în rezumatul motivelor par să fie în mod vădit insuficiente pentru a permite reclamantului să combată în mod eficient acuzațiile formulate împotriva sa.

Tribunalul apreciază astfel că regulamentul a fost adoptat cu încălcarea dreptului la apărare. În plus, în lipsa oricărui acces util la informațiile și la elementele de probă reținute împotriva sa, reclamantul nu a putut să își apere drepturile în privința acestor elemente în condiții satisfăcătoare nici în fața instanței Uniunii, astfel încât trebuie să se constate și o încălcare a dreptului la o cale de atac efectivă. În sfârșit, Tribunalul constată că, având în vedere aplicabilitatea generală și persistența măsurilor de înghețare a fondurilor, regulamentul constituie de asemenea o limitare nejustificată a dreptului de proprietate.

³¹ Regulamentul (CE) nr. 881/2002 al Consiliului din 27 mai 2002 de instituire a unor măsuri restrictive specifice împotriva anumitor persoane și entități care au legătură cu Osama ben Laden, cu rețeaua Al-Qaida și cu talibanii și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 467/2001 (JO L 139, p. 9, Ediție specială, 18/vol. 1, p. 189).

³² Regulamentul (CE) nr. 1190/2008 al Comisiei din 28 noiembrie 2008 de modificare pentru a 101-a oară a Regulamentului (CE) nr. 881/2002 (JO L 322, p. 25).

³³ Hotărârea din 19 februarie 2009 (nepublicată încă în *Recueil des arrêts et décisions*).

În al doilea rând, în ceea ce privește deciziile naționale care pot constitui temeiul unei măsuri de înghețare de fonduri adoptate de Consiliu, Tribunalul, în Hotărârea din 9 septembrie 2010, *Al-Aqsa/Consiliul* (T-348/07, nepublicată încă), a precizat condițiile în care hotărârea pronunțată în cadrul procedurii privind măsurile provizorii, intervenită în cadrul unei proceduri prin care se urmărește să se obțină, cu titlu provizoriu, suspendarea unei măsuri naționale de înghețare a fondurilor (Sanctieregeling), constituie într-adevăr o „decizie” adoptată de o autoritate competentă, în sensul articolului 1 alineatul (4) din Poziția comună 2001/931/PESC³⁴ și al articolului 2 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 2580/2001³⁵.

În această privință, Tribunalul arată că, în aceleași limite precum Sanctieregeling, hotărârea pronunțată în cadrul procedurii privind măsurile provizorii nu constituie propriu-zis o decizie privind „inițierea unor cercetări sau a urmăririi penale pentru un act terorist” și că nici nu conduce la „condamnarea” reclamantei, în sensul strict penal al termenului. Cu toate acestea, având în vedere conținutul său, domeniul de aplicare și contextul acesteia, hotărârea pronunțată în cadrul procedurii privind măsurile provizorii, coroborată cu Sanctieregeling, constituie într-adevăr o „decizie” adoptată de o autoritate competentă, în sensul dispozițiilor citate anterior din Poziția comună 2001/931 și din Regulamentul nr. 2580/2001, care nu impun ca „decizia” națională să se înscrie în cadrul unei proceduri penale *stricto sensu*.

Pe de altă parte, pentru a putea să fie invocată în mod valabil de Consiliu, o decizie națională de „inițiere a unor cercetări sau a urmăririi penale” trebuie să se înscrie în cadrul unei proceduri naționale care să vizeze direct și în principal aplicarea unei măsuri de tip preventiv sau represiv împotriva persoanei interesate, pentru combaterea terorismului. Spre deosebire de decizia unei autorități judiciare naționale care se pronunță doar cu titlu accesoriu și incident asupra implicării posibile a persoanei interesate într-o asemenea activitate, Tribunalul consideră că hotărârea pronunțată în cadrul procedurii privind măsurile provizorii invocată în speță de Consiliu se înscrie într-un mod suficient de direct în cadrul unei proceduri naționale având drept obiect principal impunerea unei măsuri de sancționare economică a persoanei interesate, și anume înghețarea fondurilor sale chiar prin Sanctieregeling, din cauza implicării sale într-o activitate teroristă.

Cu toate acestea, era necesar să se stabilească dacă respectiva hotărâre pronunțată în cadrul procedurii privind măsurile provizorii putea să constituie în continuare temeiul deciziei Consiliului, deși Sanctieregeling fusese abrogată de autoritățile naționale după respingerea cererii de măsuri provizorii. Tribunalul apreciază că nu acesta este situația în speță. Astfel, prin această hotărâre, judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii a refuzat pur și simplu să suspende în mod provizoriu efectele produse de Sanctieregeling. Or, Sanctieregeling a încetat în mod definitiv să producă vreun efect juridic întrucât a fost abrogată. Pe cale de consecință, hotărârea pronunțată în cadrul procedurii privind măsurile provizorii produce efecte juridice similare, cu atât mai mult cu cât aceasta nu cuprindea decât o apreciere provizorie, fără a produce efecte asupra deciziei pronunțate pe fond la finalul procesului. De altfel, nu ar fi compatibil cu economia generală a Regulamentului nr. 2580/2001, caracterizată prin preponderența pe care trebuie să o aibă elementele din procedura națională în aprecierea efectuată de Consiliu, ca Sanctieregeling, care nu mai produce niciun efect în ordinea juridică olandeză, să continue să producă efecte în mod indirect și pentru o durată nedeterminată, prin intermediul hotărârii pronunțate în cadrul

³⁴ Poziția comună 2001/931/PESC a Consiliului din 27 decembrie 2001 privind aplicarea de măsuri specifice pentru combaterea terorismului (JO L 344, p. 93, Ediție specială, 18/vol. 1, p. 179).

³⁵ Regulamentul (CE) nr. 2580/2001 al Consiliului din 27 decembrie 2001 privind măsuri restrictive specifice îndreptate împotriva anumitor persoane și entități în vederea combaterii terorismului (JO L 344, p. 70, Ediție specială, 18/vol. 1, p. 169).

procedurii privind măsurile provizorii, în ordinea juridică comunitară. Consiliul a depășit astfel limitele puterii sale de apreciere prin menținerea pentru o durată nedeterminată a reclamantei pe lista în litigiu, cu ocazia reexaminării periodice a situației acesteia, pentru unicul motiv că decizia pronunțată de judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii nu era repusă în discuție, în ordinea judiciară olandeză, de instanța jurisdicțională de apel în procedurile privind măsurile provizorii sau de instanța jurisdicțională de fond, deși decizia administrativă care a făcut obiectul cererii de suspendare a efectelor fusese abrogată între timp de emitentul acesteia.

Accesul la documentele instituțiilor

Procedura de acces la documentele Comisiei, reglementată în special de articolele 6-8 din Regulamentul nr. 1049/2001, se desfășoară în două etape. În primul rând, solicitantul trebuie să adreseze Comisiei o cerere inițială de acces la documente. În al doilea rând, în cazul respingerii în tot sau în parte, solicitantul poate depune o cerere de confirmare la secretarul general al Comisiei. Doar măsura adoptată de secretarul general este susceptibilă să producă efecte juridice de natură a afecta interesele solicitantului și, prin urmare, să facă obiectul unei acțiuni în anulare.

În Hotărârea din 19 ianuarie 2010, *Co-Frutta/Comisia* (T-355/04 și T-446/04, Rep., p. II-1)³⁶, Tribunalul a fost determinat să descrie consecințele expirării termenului de 15 zile lucrătoare, care poate fi prelungit, în care instituția trebuie să răspundă la cererea de confirmare. Potrivit Tribunalului, acest termen, prevăzut la articolul 8 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 1049/2001, este imperativ. Cu toate acestea, expirarea acestui termen nu are ca efect privarea instituției de competența de a adopta o decizie. Astfel, niciun principiu de drept nu implică pierderea de către administrație a competenței de a răspunde la o cerere, chiar după expirarea termenelor prevăzute în acest scop. Mecanismul unei decizii implicite de respingere a fost instituit pentru a atenua riscul ca administrația să prefere să nu răspundă la o cerere de acces la documente și să se sustragă oricărui control jurisdicțional, iar nu pentru a fi invalidată orice decizie tardivă. Dimpotrivă, administrația are în principiu obligația de a furniza, fie și tardiv, un răspuns motivat la orice cerere formulată de o persoană interesată. O astfel de soluție este conformă cu funcția mecanismului deciziei implicite de respingere, care constă în a permite persoanelor interesate să atace inacțiunea administrației în vederea obținerii unui răspuns motivat din partea acesteia.

De asemenea, instituția sesizată cu o cerere de acces la un document care emană de la un stat membru și statul membru respectiv trebuie, dacă această cerere a fost notificată de instituție respectivului stat membru, să inițieze de îndată un dialog loial cu privire la aplicarea eventuală a excepțiilor prevăzute la articolul 4 alineatele (1)-(3) din Regulamentul nr. 1049/2001. În stadiul respectiv, acestea trebuie să acorde atenție necesității de a permite instituției menționate să adopte o poziție în termenele prevăzute la articolele 7 și 8 din regulamentul menționat, în care trebuie să soluționeze această cerere de acces. Depășirea termenelor prevăzute de articolul 8 din Regulamentul nr. 1049/2001 nu atrage totuși automat anularea deciziei adoptate după expirarea termenelor. Astfel, anularea unei decizii numai din cauza depășirii termenelor prevăzute de Regulamentul nr. 1049/2001 ar avea ca unic efect redeschiderea procedurii administrative de acces la documente. În orice caz, acoperirea unui eventual prejudiciu cauzat de întârzierea răspunsului Comisiei poate fi solicitată printr-o acțiune în despăgubire.

³⁶ A se vedea de asemenea Hotărârea Tribunalului din 10 decembrie 2010, *Ryanair/Comisia* (T-494/08-T-500/08 și T-509/08, nepublicată încă).

Pe de altă parte, în Hotărârea din 10 decembrie 2010, *Ryanair/Comisia* (T-494/08-T-500/08 și T-509/08, nepublicată încă), Tribunalul a dedus consecințele din Hotărârea Curții din 29 iunie 2010, *Comisia/Technische Glaswerke Ilmenau*³⁷.

Astfel, Tribunalul a amintit că, potrivit acestei hotărâri, la interpretarea excepției prevăzute la articolul 4 alineatul (2) a treia liniuță din Regulamentul nr. 1049/2001, referitor la protecția obiectivelor activităților de anchetă, trebuie să se țină seama de împrejurarea că celelalte părți interesate, în afara statului membru în cauză, în cadrul procedurilor de control al ajutoarelor de stat nu dispun de dreptul de a consulta documentele din dosarul administrativ al Comisiei și, în consecință, să se recunoască existența unei prezumții generale potrivit căreia divulgarea documentelor din dosarul administrativ ar putea, în principiu, să aducă atingere protecției obiectivelor activităților de anchetă.

Astfel, Comisia are posibilitatea, în temeiul articolului 4 alineatul (2) a treia liniuță din Regulamentul nr. 1049/2001, să refuze accesul la toate documentele aferente procedurii de control al ajutoarelor de stat, și aceasta fără a efectua în prealabil o examinare concretă și individuală a documentelor menționate. Această prezumție generală nu exclude dreptul respectivelor părți interesate de a dovedi că un anumit document a cărui divulgare este solicitată nu face obiectul prezumției menționate sau că există un interes public superior care justifică divulgarea documentului în cauză, în temeiul articolului 4 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1049/2001.

În speță, întrucât reclamanta nu a invocat niciun argument care să demonstreze că prezumția generală nu este aplicabilă documentelor în cauză, Tribunalul respinge acțiunea.

O problemă similară a fost abordată de Tribunal în Hotărârea din 9 iunie 2010, *Éditions Jacob/Comisia* (T-237/05, nepublicată încă). Cu toate acestea, în speță, documentele la care se solicita accesul se refereau la o procedură privind o operațiune de concentrare de întreprinderi deja închisă la data formulării cererii de acces. În acest context, Tribunalul apreciază că excepția referitoare la protecția obiectivelor activităților de inspecție, de anchetă și de audit nu este aplicabilă decât dacă divulgarea conținutului documentelor în discuție riscă să pună în pericol încheierea acestor activități. Desigur, diferitele acte adoptate cu ocazia anchetei pot face obiectul acestei excepții atât timp cât activitățile de anchetă sau de inspecție se află în desfășurare, chiar dacă ancheta sau inspecția în cauză care a condus la raportul la care se solicită accesul s-a finalizat. Cu toate acestea, a admite, astfel cum pretindea Comisia, că documentele solicitate în speță fac în continuare obiectul excepției menționate atât timp cât deciziile prin care se încheie procedura nu sunt definitive, mai precis, atât timp cât Tribunalul și, eventual, Curtea nu au respins acțiunile introduse împotriva deciziilor sau, în cazul anulării, atât timp cât Comisia nu a adoptat una sau mai multe decizii noi, ar echivala cu a condiționa accesul la aceste documente de un eveniment aleatoriu, viitor și eventual îndepărtat. Rezultă din aceasta că documentele nu mai intrau, în momentul adoptării deciziei de respingere a accesului, în domeniul de aplicare al excepției referitoare la protecția obiectivelor activităților de anchetă. În orice caz, chiar și în situația în care respectivele documente ar fi intrat în domeniul de aplicare al acestei excepții, nu rezulta în nici un mod din motivarea deciziei atacate că documentele solicitate au făcut obiectul unei analize concrete și individuale din partea Comisiei.

În plus, Tribunalul precizează că obligația de păstrare a secretului profesional, care rezultă din articolul 17 din Regulamentul nr. 139/2004 și din articolul 287 CE, nu are o aplicabilitate de natură să poată justifica un refuz general și abstract de acces la documentele comunicate în cadrul notificării

³⁷ C-139/07 P, nepublicată încă.

unei concentrări. Aprecierea caracterului confidențial al unei informații presupune o punere în balanță, pe de o parte, a intereselor legitime care se opun divulgării informației și, pe de altă parte, a interesului general care urmărește ca activitățile instituțiilor să se desfășoare cu respectarea cât se poate de strictă a principiului deschiderii. Prin efectuarea unei analize concrete și individuale a documentelor solicitate, Comisia poate astfel să asigure efectul util al dispozițiilor aplicabile în domeniul concentrărilor, în deplină coerență cu Regulamentul nr. 1049/2001. Tribunalul adaugă, în special, faptul că, în domeniul concentrărilor, corespondența dintre Comisie și părțile implicate nu poate fi considerată că face în mod clar obiectul excepției referitoare la protecția intereselor comerciale și că revine Comisiei obligația de a se asigura de acest aspect printr-o analiză concretă și efectivă a fiecărui document.

Statutul membrilor Parlamentului European

1. Privilegii și imunități

Cauza *Gollnisch/Parlamentul European* (Hotărârea din 19 martie 2010, T-42/06, nepublicată încă) a luat naștere în urma afirmațiilor făcute de domnul Gollnisch, în acel moment membru al Parlamentului European, cu ocazia unei conferințe de presă, care erau susceptibile să constituie o infracțiune. În urma deschiderii, în Franța, a unei anchete pentru contestarea unor crime împotriva umanității și la cererea domnului Romagnoli, de asemenea membru al Parlamentului European, președintele Parlamentului European a sesizat Comisia Afaceri juridice cu o cerere de apărare a imunității reclamantului, în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 6 alineatul (3) din Regulamentul intern al Parlamentului³⁸. În urma examinării acestei cereri și pe baza unei propuneri în acest sens a comisiei menționate, Parlamentul European a respins cererea de acordare a imunității prin decizia din 13 decembrie 2005, invocându-se argumentul potrivit căruia, conform articolului 9 din Protocolul privind privilegiile și imunitățile Comunităților Europene³⁹, imunitatea membrilor Parlamentului European privește opiniile sau voturile exprimate în cadrul exercitării funcțiilor lor, situație care nu se regăsește în speță.

Sesizat cu o cerere de despăgubiri pentru prejudiciul suferit de domnul Gollnisch ca urmare a acestei decizii, Tribunalul a apreciat că, deși privilegiile și imunitățile recunoscute prin protocolul menționat prezintă un caracter funcțional prin aceea că urmăresc să evite crearea unui obstacol în calea funcționării și independenței Comunităților, nu este mai puțin adevărat că acest protocol creează un drept subiectiv în beneficiul persoanelor vizate, a cărui respectare este garantată prin sistemul căilor de atac stabilit de tratat.

Pe de altă parte, referindu-se la articolul 10 primul paragraf litera (a) din Protocolul privind privilegiile și imunitățile, domnul Romagnoli arătase că imunitatea de care beneficia domnul Gollnisch era cea prevăzută de dispozițiile Constituției franceze, care prevede că Adunarea din care parlamentarul face parte poate dispune suspendarea procedurii penale. Astfel, potrivit respectivului articol din Protocolul privind privilegiile și imunitățile, pe durata sesiunilor Parlamentului European, membrii acestuia beneficiază, pe teritoriul național, de imunitățile recunoscute membrilor parlamentului propriei țări. Prin urmare, Parlamentul European era sesizat cu o cerere de suspendare a procedurii penale în curs împotriva domnului Gollnisch în Franța, iar nu cu o cerere de apărare a imunității întemeiate pe articolul 9 din Protocolul privind privilegiile și imunitățile. Or, deși Parlamentul European dispune de o largă putere de apreciere în ceea ce privește orientarea pe care dorește să o dea unei decizii adoptate ca urmare a unei

³⁸ JO 2005, L 44, p. 1.

³⁹ Protocolul privind privilegiile și imunitățile Comunităților Europene din 8 aprilie 1965 (JO 1967, 152, p. 13).

cereri precum cea formulată în speță, problema dacă o astfel de decizie trebuia adoptată în temeiul articolului 9 sau în temeiul articolului 10 primul paragraf litera (a) din Protocolul privind privilegiile și imunitățile nu ținea totuși de puterea de apreciere a Parlamentului. Tribunalul constată astfel că Parlamentul European nu a adoptat o decizie cu privire la eventuala suspendare a procedurii penale, deși articolul 10 din Protocolul privind privilegiile și imunitățile face trimitere la sistemele de drept naționale pentru a stabili întinderea și cuprinsul imunității de care beneficiază deputații pe teritoriul lor național, iar articolul 26 al treilea paragraf din Constituția franceză prevede suspendarea procedurii penale pe durata mandatului parlamentar. În speță, reclamantul putea, așadar, să invoce, în cadrul acțiunii sale în despăgubire, nelegalitatea refuzului Parlamentului European de a se pronunța în temeiul articolului 10 primul paragraf litera (a) din Protocolul privind privilegiile și imunitățile.

Cu toate acestea, cererea de despăgubiri ca urmare a prejudiciului rezultat din atingerea adusă onoarei este respinsă, ținând seama de lipsa unei legături de cauzalitate directe între acest prejudiciu și nelegalitatea constatată. Astfel, având în vedere larga marjă de apreciere a Parlamentului European, dacă acesta s-ar fi întemeiat pe articolul 10 primul paragraf litera (a) din Protocolul privind privilegiile și imunitățile, ar fi putut adopta în mod valabil atât o decizie de solicitare a suspendării procedurii penale, cât și o decizie de a nu solicita suspendarea procedurii penale. Astfel, nelegalitatea care afectează decizia atacată nu poate constitui cauza directă și determinantă a atingerii aduse onoarei, pe care o invocă reclamantul.

2. Costuri și despăgubiri

În cauza *Martin/Parlamentul European* (Hotărârea din 16 decembrie 2010, T-276/07, nepublicată încă), Tribunalul a fost sesizat cu o cerere de anulare a unei decizii a secretarului general al Parlamentului European, prin care acesta a declarat nejustificată plata către domnul Martin, membru al Parlamentului European, a sumei de 163 381,54 euro, cu titlu de indemnizație de secretariat, și prin care acesta din urmă a fost informat că se va proceda la recuperarea sumei menționate.

Din rațiuni de transparență, Parlamentul European a adoptat Normele privind cheltuielile și indemnizațiile deputaților în Parlamentul European (CID), al căror articol 14 prevede că membrii Parlamentului European depun o cerere de atribuire a indemnizației de secretariat, care cuprinde, printre altele, numele, adresa, cetățenia, țara, locul și data de naștere a asistentului, precum și semnătura acestuia din urmă, prin care se confirmă exactitatea acestor informații. Tribunalul constată că aceste cerințe au fost consolidate de-a lungul timpului, în special prin obligația de a atașa la cerere o copie a contractului încheiat între membrul Parlamentului European și asistentul său, precum și de a comunica orice schimbare intervenită în ceea ce privește cererea de atribuire a indemnizației. De asemenea, Tribunalul observă că fiecare membru al Parlamentului European, din momentul intrării în funcție, primește o copie a Normelor CID și confirmă primirea acestora, în scris. În sfârșit, membrul Parlamentului European își ia angajamentul oficial de a plăti indemnizația de secretariat asistentului, desemnat nominal, de la începerea activităților acestuia, lista asistenților parlamentari fiind, în plus, accesibilă publicului.

Din toate aceste elemente, Tribunalul deduce că cerințele prevăzute la articolul 14 din Normele CID, în special cu privire la informațiile pe care trebuie să le cuprindă cererea de atribuire întocmită de membrul Parlamentului European în legătură cu asistentul sau asistenții pe care îi angajează, au un caracter substanțial. În speță, Tribunalul arată că reclamantul nu a declarat Parlamentului European anumiți destinatari finali ai plăților și că Parlamentul European nu a primit notificarea rezilierii anumitor contracte. În plus, reclamantul, pe de o parte, nu a rambursat fondurile neutilizate la sfârșitul anului și, pe de altă parte, a utilizat fondurile virate pentru anumiți asistenți în scopul de

a remunera alte persoane. În speță, reclamantul a încălcat Normele CID și nu putea, așadar, să invoce, în cadrul acțiunii sale în anulare, un drept necondiționat de a utiliza fondurile încasate.

Pe de altă parte, Tribunalul subliniază că articolul 71 alineatul (3) din Regulamentul financiar (CE, Euratom) nr. 1605/2002⁴⁰ impune Parlamentului European o obligație necondiționată de a recupera sumele plătite în mod necuvenit. Această obligație incumbă de asemenea secretarului general în temeiul articolului 27 alineatul (3) din Normele CID.

II. Contenciosul despăgubirii

1. Calificarea naturii contractuale sau extracontractuale a litigiului

În Hotărârea din 16 decembrie 2010, *Systran și Systran Luxemburg/Comisia* (T-19/07, nepublicată încă), Tribunalul a amintit că competența sa de a soluționa o acțiune în despăgubire diferă în funcție de natura contractuală sau extracontractuală a răspunderii în cauză. Astfel, în materia răspunderii contractuale, Tribunalul nu este competent decât în prezența unei clauze compromisorii în sensul articolului 238 CE. În lipsa unei astfel de clauze, Tribunalul nu poate, în temeiul articolului 235 CE, să soluționeze, în realitate, o acțiune în daune interese de origine contractuală. În caz contrar, Tribunalul și-ar extinde competența dincolo de litigiile a căror soluționare îi este limitativ rezervată prin articolul 240 CE, în condițiile în care această dispoziție încredințează instanțelor naționale competența de drept comun pentru soluționarea litigiilor în care Comunitatea este parte. În schimb, în materia răspunderii extracontractuale, Curtea este competentă fără a fi necesar ca părțile în litigiu să își manifeste acordul prealabil. Competența Curții reiese, astfel, direct din articolul 235 CE și din articolul 288 al doilea paragraf CE.

Pentru a determina competența sa în temeiul articolului 235 CE, Tribunalul trebuie să examineze, în raport cu diferitele elemente pertinente ale dosarului, dacă cererea de despăgubiri formulată de reclamante se întemeiază în mod obiectiv și global pe obligații de origine contractuală sau extracontractuală. Aceste elemente pot fi deduse, printre altele, din examinarea pretențiilor părților, din faptul generator al prejudiciului a cărui reparare este cerută și din conținutul dispozițiilor contractuale sau extracontractuale invocate pentru soluționarea problemei în litigiu. În acest cadru, competența Tribunalului în materie contractuală derogă de la dreptul comun și trebuie, prin urmare, să fie interpretată în mod restrictiv, astfel încât Tribunalul nu poate soluționa decât cereri care decurg din contract sau care au o legătură directă cu obligațiile care decurg din acesta.

Astfel, în speță, Tribunalul trebuie să examineze conținutul diferitelor contracte încheiate între grupul Systran și Comisie. Un asemenea exercițiu ține de examinarea competenței, a cărei absență este o cauză de inadmisibilitate de ordine publică și nu poate avea drept consecință modificarea naturii litigiului, dându-i un temei contractual.

Examinând în mod aprofundat argumentele expuse de părți, Tribunalul concluzionează că litigiul în cauză este de o natură extracontractuală. Este vorba, astfel, despre aprecierea caracterului pretins culpabil și prejudiciabil al divulgării de către Comisie către un terț a unor informații protejate de un drept de proprietate sau de know-how fără autorizarea expresă a titularului lor în raport cu

⁴⁰ Regulamentul (CE, Euratom) nr. 1605/2002 al Consiliului din 25 iunie 2002 privind regulamentul financiar aplicabil bugetului general al Comunităților Europene (JO L 248, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 198).

principiile generale comune legislațiilor statelor membre, aplicabile în materie, iar nu în raport cu dispoziții contractuale.

2. Legătura de cauzalitate

În Hotărârea din 20 ianuarie 2010, *Sungro și alții/Consiliul și Comisia* (T-252/07, T-271/07 și T-272/07, Rep., p. II-55), Tribunalul a respins acțiunile în despăgubire formulate de reclamante, prin care se solicita repararea prejudiciului care le-ar fi fost cauzat de o schemă de ajutor de stat pentru sectorul bumbacului, anulată prin Hotărârea Curții din 7 septembrie 2006, *Spania/Consiliul* (C-310/04, Rec., p. I-7285). În această privință, Tribunalul s-a întemeiat pe considerația potrivit căreia, pentru a stabili prejudiciul imputabil unei acțiuni culpabile a unei instituții comunitare, trebuie luate în considerare efectele neîndeplinirii obligației care generează răspunderea, iar nu cele ale actului în care se înscrie această neîndeplinire, cu condiția ca instituția să fi putut sau să fi trebuit să adopte un act având același efect, fără a încălca norma juridică. Altfel spus, analiza legăturii de cauzalitate nu poate pleca de la premisa incorectă potrivit căreia, în absența unui comportament nelegal, instituția s-ar fi abținut să acționeze sau ar fi adoptat un act contrar – ceea ce poate de asemenea să reprezinte un comportament nelegal –, ci trebuie să se recurgă la compararea între situația generată, pentru terțul în cauză, prin acțiunea culpabilă și situația care ar fi rezultat pentru acesta dintr-un comportament al instituției în conformitate cu norma juridică.

3. Încălcare suficient de gravă a unei norme care conferă drepturi particularilor

În vederea angajării răspunderii extracontractuale a Uniunii, se impune ca reclamantul să probeze existența unei încălcări suficient de grave a unei norme de drept care are ca obiect să confere drepturi particularilor⁴¹.

În cadrul unei cereri de despăgubiri având ca obiect repararea daunelor pretins cauzate reclamantei printr-o decizie a Comisiei prin care se dispune, în temeiul articolului 15a din A doua directivă 75/319/CEE⁴², revocarea autorizațiilor de introducere pe piață a medicamentelor de uz uman care conțin amfepramonă, Tribunalul, în Hotărârea din 3 martie 2010, *Artegodan/Comisia* (T-429/05, nepublicată încă, în recurs), a amintit că cerința unei încălcări suficient de grave urmărește să se evite ca exercitarea de către instituția în cauză a competențelor sale de interes general să fie împiedicată de riscul de a suporta prejudiciile pretinse de întreprinderile în cauză.

În plus, Tribunalul a precizat că, în ipoteza în care marja de apreciere a instituției în cauză este considerabil redusă sau chiar inexistentă, nu există nicio legătură automată între lipsa puterii de apreciere a instituției în cauză și calificarea încălcării ca fiind o încălcare suficient de gravă a dreptului comunitar. Sfera de aplicare a puterii de apreciere a administrației în cauză are, desigur, un caracter determinant, dar nu constituie un criteriu exclusiv. Astfel, este de competența instanței comunitare să ia în considerare complexitatea situației pe care trebuie să o soluționeze, dificultățile de aplicare sau de interpretare a textelor, gradul de claritate și de precizie ale normei încălcate și caracterul impardonabil al erorii comise. De aici reiese că numai stabilirea existenței unei nereguli care nu ar fi fost comisă în împrejurări similare de o administrație care acționează cu prudența și diligența obișnuite poate să angajeze răspunderea Uniunii.

⁴¹ Hotărârea Curții din 4 iulie 2000, *Bergaderm și Goupil/Comisia*, C-352/98 P, Rec., p. I-5291, punctele 42 și 43.

⁴² A doua directivă 75/319/CEE a Consiliului din 20 mai 1975 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind medicamentele brevetate (JO L 147, p. 13).

În speță, Tribunalul a arătat că, în cadrul aplicării Directivei 65/65/CEE⁴³, autoritatea competentă să adopte o decizie de revocare sau de suspendare a unei autorizații de introducere pe piață este constrânsă să respecte principiul general de preeminență a protecției sănătății publice, concretizat în dispozițiile materiale ale directivei menționate. Acest principiu îi impune, în primul rând, să țină seama în mod exclusiv de considerațiile privind protecția sănătății, în al doilea rând, să reevalueze raportul beneficii/riscuri prezentat de un medicament atunci când noi date ridică semne de întrebare față de eficacitatea sa terapeutică sau față de securitatea sa și, în al treilea rând, să aplice regimul de probe conform principiului precauției. În speță, reclamanta nu putea să invoce, în cadrul acțiunii în despăgubire, încălcarea articolului 11 din Directiva 65/65. Astfel, dificultățile legate de interpretarea sistematică a condițiilor de revocare sau de suspendare a unei autorizații de introducere pe piață, în lumina ansamblului sistemului comunitar de autorizare prealabilă a medicamentelor, puteau să explice în mod rezonabil, în absența unor precedente similare, eroarea de drept săvârșită de Comisie. În plus, Tribunalul subliniază că, în lipsa evidențierii, în liniile directoare aplicabile, a evoluției criteriului științific determinant în ceea ce privește autorizația de introducere pe piață a medicamentelor de uz uman care conțin amfepramonă, Comisia a trebuit să adopte decizia sa pe baza unei examinări complexe a unor rapoarte științifice preparatorii succesive stabilite în cadrul procedurii de examinare care s-a finalizat cu avizul final privind amfepramona, precum și a liniilor directoare menționate în acest aviz final. În aceste condiții, Tribunalul a considerat că încălcarea dreptului comunitar nu era suficient de gravă.

Trebuie să se arate de asemenea că, în ceea ce privește condiția potrivit căreia încălcarea invocată trebuie să privească o normă de drept având ca obiect acordarea de drepturi particularilor, Tribunalul a apreciat că dispozițiile pertinente din Directiva 75/319, care delimitează domeniile de competență ale Comisiei și, respectiv, ale statelor membre, nu au drept obiect acordarea de drepturi particularilor. Astfel, aceste dispoziții urmăresc în mod specific să organizeze repartizarea competențelor între autoritățile naționale și Comisie în ceea ce privește procedura de recunoaștere reciprocă a autorizațiilor de introducere pe piață națională. În speță, reclamanta nu putea să invoce, în cadrul acțiunii sale în despăgubire, împrejurarea că decizia Comisiei este lipsită de orice temei juridic, pentru motivul lipsei de competență a Comunității, și faptul că ar obține, în special pentru acest motiv, anularea acesteia.

4. Încălcarea drepturilor de autor și a know-how-ului

Hotărârea *Systran și Systran Luxembourg/Comisia*, citată anterior, ține seama de evoluțiile novatoare privind contenciosul despăgubirii și respectarea drepturilor de autor și a know-how-ului și soluționează un litigiu complex între societatea Systran și Comisie, rezultat dintr-o cerere de ofertă privind întreținerea și consolidarea lingvistică a sistemului de traducere automată al Comisiei.

Între 22 decembrie 1997 și 15 martie 2002, societatea Systran Luxembourg a adaptat, sub denumirea EC-Systran Unix, programul său informatic de traducere automată Systran-Unix la nevoile specifice în domeniu ale Comisiei. La 4 octombrie 2003, Comisia a lansat o cerere de ofertă pentru întreținerea și consolidarea lingvistică a sistemului său de traducere automată. Prestațiile încredințate adjudecatarului acestei piețe de către Comisie priveau, printre altele, „ameliorările, adaptările și îmbogățirea automatismelor lingvistice”, „ameliorările specifice ale programelor de analiză, de transfer și de sinteză”, precum și „actualizările sistemului” avute în vedere prin cererea de ofertă.

⁴³ Directiva 65/65/CEE a Consiliului din 26 ianuarie 1965 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind medicamentele (JO 1965, 22, p. 369).

În urma acestei cereri de ofertă, Systran – societatea-mamă a Systran Luxembourg – a contactat Comisia pentru a-i indica faptul că lucrările avute în vedere îi păreau de natură să aducă atingere drepturilor sale de proprietate intelectuală. După mai multe contacte între Systran și Comisie, aceasta a apreciat că Systran nu prezentase „documente probante” de natură să stabilească drepturile pe care această societate le-ar putea pretinde în privința sistemului său de traducere automată EC-Systran Unix. Comisia a considerat astfel că grupul Systran nu avea dreptul de a se opune lucrărilor realizate de societatea care câștigase cererea de ofertă și, prin urmare, a atribuit contractul care constituia obiectul cererii de ofertă.

Apreciind că, în mod nelegal, Comisia a divulgat know-how-ul său unui terț și că a realizat un act de contrafacere cu ocazia realizării, de către adjudecatarul contractului, a unor dezvoltări neautorizate ale versiunii EC-Systran Unix, Systran și Systran Luxembourg au introdus o acțiune în despăgubire împotriva Comisiei. În această privință, Tribunalul a considerat că, prin faptul că și-a conferit dreptul de a realiza lucrări de natură să conducă la o modificare a elementelor referitoare la versiunea Systran-Unix a programului informatic Systran fără să fi obținut în prealabil acordul grupului Systran, Comisia a săvârșit o nelegalitate prin încălcarea principiilor generale comune sistemelor de drept ale statelor membre în materia drepturilor de autor și a know-how-ului. Această faptă culpabilă, care constituie o încălcare suficient de gravă a drepturilor de autor și a know-how-ului deținute de grupul Systran asupra versiunii Systran-Unix a programului informatic Systran, este de natură să angajeze răspunderea extracontractuală a Uniunii.

Având în vedere că a fost probată culpa Comisiei, Tribunalul constată că prejudiciile invocate, și anume, în esență, o daună comercială care rezultă din pierderea unor clienți potențiali și din complicarea discuțiilor cu clienții actuali ai Systran, precum și o daună financiară care rezultă din pierderea atractivității economice a acesteia pentru investitori și o depreciere a activelor sale necorporale, rezultă în mod direct din încălcarea de către Comisie a drepturilor de autor și a know-how-ului deținute de Systran.

Tribunalul stabilește despăgubirea prejudiciului suferit de societatea Systran la suma de 12 001 000 de euro, cu titlu de daune interese, inclusiv cuantumul redevențelor care ar fi fost datorate în situația în care Comisia ar fi solicitat autorizația de a utiliza drepturile de proprietate intelectuală ale Systran pentru a realiza lucrările enumerate în cererea de ofertă, impactul pe care comportamentul Comisiei l-a putut avea asupra cifrei de afaceri realizate de Systran și despăgubirea prejudiciului moral. De asemenea, se va observa că, în mod excepțional, Tribunalul a precizat că difuzarea unui comunicat de presă permitea de asemenea repararea în natură a prejudiciului moral care constă în atingerea adusă reputației Systran prin comportamentul nelegal al Comisiei.

III. Recursuri

În cursul anului 2010, au fost introduse 24 de recursuri împotriva unor decizii ale Tribunalului Funcției Publice, iar 37 de cauze au fost soluționate de camera de recursuri a Tribunalului. Două dintre ele merită o atenție specială.

În primul rând, în Hotărârea din 8 iulie 2010, *Comisia/Putterie-De-Beukelaer* (T-160/08 P, nepublicată încă), Tribunalul a amintit, pe de o parte, că lipsa competenței autorului unui act cauzator de prejudiciu constituie un motiv de ordine publică a cărui examinare, dacă este necesar, din oficiu, revine instanței Uniunii și, pe de altă parte, că nerespectarea normelor de procedură referitoare la adoptarea unui act cauzator de prejudiciu constituie o încălcare a normelor fundamentale, care poate fi examinată de instanța Uniunii chiar din oficiu. Astfel, refuzul examinării unei contestații interne prevăzute de normele de procedură aplicabile adoptării unui act cauzator de prejudiciu

constituie o încălcare a normelor fundamentale în sensul acestei jurisprudențe și poate, așadar, să fie invocat din oficiu de Tribunalul Funcției Publice.

În al doilea rând, este necesar să se sublinieze că, pentru prima dată, Tribunalul a fost sesizat cu o trimitere a Curții spre rejudecare după reexaminarea unei hotărâri pronunțate în recurs. În Hotărârea din 8 iulie 2010, *M/EMA* (T-12/08 P-RENV-RX, nepublicată încă), Tribunalul a considerat că instanța de recurs poate, în anumite condiții, să se pronunțe asupra fondului unei acțiuni, cu toate că procedura în primă instanță s-a limitat la o excepție de inadmisibilitate care a fost admisă de această instanță. Aceasta poate fi situația în cazul în care, pe de o parte, anularea hotărârii sau a ordonanței atacate implică obligatoriu o anumită soluție cu privire la fondul acțiunii în cauză sau atunci când, pe de altă parte, examinarea pe fond a acțiunii în anulare se întemeiază pe argumente prezentate de părți în cadrul recursului ca urmare a unui raționament formulat de prima instanță. Dacă nu există astfel de împrejurări particulare, litigiul nu se află în stare de judecată în sensul articolului 61 din Statutul Curții de Justiție al Uniunii Europene și al articolului 13 alineatul (1) din anexa la statutul menționat. Prin urmare, instanța de recurs nu poate decât să trimită cauza în fața organului jurisdicțional de primă instanță, pentru ca acesta să se pronunțe asupra concluziilor privind fondul acțiunii. Astfel, Tribunalul a trimis cauza Tribunalului Funcției Publice spre rejudecare.

IV. Cereri de măsuri provizorii

În acest an, președintele Tribunalului a fost sesizat cu 41 de cereri de măsuri provizorii, ceea ce reprezintă o creștere evidentă în raport cu numărul de cereri introduse (24) în anul 2009. În 2010, judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii a soluționat 38 de cauze, față de 20 în 2009.

În Ordonanțele din 15 ianuarie și din 25 noiembrie 2010, *United Phosphorus/Comisia* (T-95/09 R II și T-95/09 R III, nepublicate), președintele Tribunalului a admis două cereri de prelungire a unei măsuri de suspendare a executării unei decizii prin care se interzice comercializarea unei substanțe active de uz fitosanitar. Prin Ordonanța din 28 aprilie 2009, *United Phosphorus/Comisia* (T-95/09 R, nepublicată), președintele Tribunalului recunoscuse deja urgența, considerând ca fiind determinant faptul că, în urma adoptării acestei decizii, reclamanta inițiase o procedură administrativă accelerată de evaluare, nou-creată, în cadrul căreia șansele sale de succes păreau să fie mai mari decât cele pe care le-a avut în cadrul procedurii administrative care a determinat decizia de interzicere, și că această procedură accelerată nou-creată se putea finaliza la doar câteva luni după data impusă pentru retragerea de pe piață a substanței active în cauză. Președintele Tribunalului concluzionase că ar fi nerezonabil să se mențină interzicerea comercializării unei substanțe a cărei introducere pe piață era probabil să fie autorizată numai câteva luni mai târziu. În consecință, după ce a recunoscut existența unui *fumus boni iuris* și a apreciat că evaluarea comparativă a intereselor o favorizează pe reclamantă, președintele Tribunalului pronunțase suspendarea executării deciziei de interzicere până la 7 mai 2010.

În continuare, reclamanta a obținut, prin Ordonanța din 15 ianuarie 2010, ca suspendarea acordată să fie prelungită până la 30 noiembrie 2010, pentru motivul că s-a constatat că procedura accelerată nu s-a finalizat înainte de 7 mai 2010 și că elementele care au justificat acordarea inițială a suspendării executării rămăneau neschimbate. La începutul lunii noiembrie 2010, reclamanta a introdus o nouă cerere de prelungire, întemeindu-se pe faptul că procedura accelerată de evaluare urma să fie soluționată în mod favorabil pentru aceasta. Astfel, Comisia lansase procesul de autorizare a substanței în cauză, iar o directivă care să includă această autorizare urma să intre în vigoare la 1 ianuarie 2011. În aceste împrejurări, prin Ordonanța din 25 noiembrie 2010, președintele Tribunalului a prelungit, până la 31 decembrie 2011, suspendarea deciziei de interzicere, în măsura în care prin aceasta se refuza autorizarea substanței active în cauză. În ceea

ce privește produsele de uz fitosanitar care conțin această substanță, președintele Tribunalului a amintit că decizia de interzicere impunea statelor membre să retragă autorizațiile pentru astfel de produse și că suspendarea acordată prin ordonanțele precedente privea de asemenea retragerea autorizațiilor pentru produsele menționate. Or, chiar și după intrarea în vigoare a autorizației pentru substanța în cauză, reclamanta ar trebui să introducă la autoritățile naționale noi cereri de autorizare pentru produsele sale de uz fitosanitar care conțin substanța menționată, întrucât aceste produse au trebuit să fie retrase de pe piață înainte de acordarea autorizațiilor naționale. În această privință, președintele Tribunalului a constatat că noua directivă de autorizare nu cuprindea nicio dispoziție de abrogare a deciziei de interzicere, astfel încât prin aceasta se dispunea, în lipsa unei prelungiri a suspendării deja acordate, retragerea autorizațiilor pentru produse de care beneficia în prezent reclamanta. În plus, noua directivă nu cuprindea nicio dispoziție care să țină seama de suspendarea acordată prin Ordonanțele din 28 aprilie 2009 și din 15 ianuarie 2010, în scopul de a evita o întrerupere în comercializarea produselor de uz fitosanitar în cauză și de a asigura o etapă de tranziție rezonabilă între decizia de interzicere și punerea în aplicare a noii directive. Prin urmare, președintele Tribunalului a prelungit, până la 31 decembrie 2011, suspendarea acordată anterior, în ceea ce privește retragerea autorizațiilor pentru produsele de uz fitosanitar care conțin substanța activă în cauză, subliniind că o astfel de măsură ținea seama de inocuitatea acestei substanțe, astfel cum a rezultat în final în urma procedurii accelerate de evaluare.

În ceea ce privește cererile de măsuri provizorii întemeiate pe pretinsa incapacitate a reclamantelor de a plăti amenzile aplicate de Comisie pentru încălcarea normelor de concurență, în Ordonanța din 7 mai 2010, *Almamet/Comisia* (T-410/09 R, nepublicată), președintele Tribunalului a reafirmat jurisprudența potrivit căreia reclamanta trebuie să furnizeze indicații concrete, susținute de documente detaliate certificate care să prezinte o imagine fidelă și globală a situației sale financiare, care permit judecătorului delegat cu luarea măsurilor provizorii să aprecieze consecințele precise pe care această parte ar trebui să le suporte, după toate probabilitățile, dacă nu ar fi luate măsurile provizorii solicitate. În temeiul acestei jurisprudențe, președintele a considerat că este insuficientă invocarea de către reclamantă a refuzului pur verbal pe care l-a primit din partea unei bănci pe care a contactat-o în vederea obținerii unei garanții bancare. Președintele Tribunalului a adăugat că, deși jurisprudența referitoare la luarea în considerare a grupului de societăți a fost aplicată des în raport cu acționarul majoritar, raționamentul de la baza sa nu exclude posibilitatea ca această jurisprudență să fie pe deplin relevantă în raport cu acționariatul minoritar, având în vedere că interesele anumitor acționari minoritari pot, dată fiind structura acționariatului, să justifice în egală măsură luarea în considerare a resurselor lor financiare. În speță, având în vedere că acționariatul societății reclamante era compus din doi acționari principali, care dețineau 50 % și, respectiv, 30 % din capitalul său, această societate ar fi trebuit să comunice judecătorului delegat cu luarea măsurilor provizorii informații precise cu privire la acționarul minoritar care deține cota de 30 %⁴⁴.

⁴⁴ În acest context, se impune să se menționeze o altă cauză – protejată de confidențialitate, ținând seama de riscul de a provoca falimentul reclamantei în cazul revelării situației sale financiare precare –, care privea o cerere prin care se urmărea obținerea unei scutiri de la obligația, impusă de Comisie, de a constitui o garanție bancară drept condiție pentru neperceperea imediată a amenzii care i-a fost aplicată. Având în vedere că reclamanta a început deja să execute un plan de plăți eşalonate în favoarea Comisiei, președintele Tribunalului a adoptat o ordonanță de suspendare, în temeiul articolului 105 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, care a fost urmată de o ședință, în scopul de a încuraja părțile să ajungă la o tranzacție judiciară. Dat fiind că eforturile părților au fost încununat de succes, cauza privind măsurile provizorii a fost radiată din registru.

Pe de altă parte, prima cerere de măsuri provizorii introdusă în contextul Regulamentului (CE) nr. 1907/2006⁴⁵ a ridicat problema legăturii de cauzalitate dintre prejudiciul invocat și măsura a cărei suspendare era solicitată. În Ordonanța din 26 martie 2010, *SNF/ECHA* (T-1/10 R, nepublicată), președintele Tribunalului a respins cererea de suspendare a executării înscrierii unei substanțe chimice pe „lista substanțelor care prezintă un risc extrem de ridicat”, pentru motivul că nicio dispoziție din Regulamentul nr. 1907/2006 nu avea ca efect să interzică sau să restrângă fabricarea, comercializarea sau utilizarea acestei substanțe exclusiv ca urmare a înscrierii sale în lista menționată. În ceea ce privește temerea că lista în cauză este percepută de industrie și de consumatori drept o „listă neagră” de substanțe care trebuie evitate, s-a considerat că, în lipsa oricărui automatism între înscrierea substanței pe lista în litigiu și înlocuirea sa progresivă cu alte substanțe, eventuale reacții negative ale clienților reclamantei nu puteau fi considerate consecințe pe care un operator economic ar fi putut să le deducă exclusiv din identificarea substanței ca prezentând un risc extrem de ridicat. Președintele Tribunalului a apreciat că, presupunând că aceste reacții negative se explică printr-o schimbare de strategie a operatorilor economici în cauză, care s-ar întemeia pe o sensibilitate accentuată în privința substanțelor periculoase, ar fi vorba despre o alegere autonomă făcută de acești operatori economici, care ar constitui cauza determinantă a prejudiciului invocat.

În materia procedurii cererii de ofertă, se impune să se menționeze Ordonanța din 31 august 2010, *Babcock Noell/Entreprise commune Fusion for Energy* (T-299/10 R, nepublicată), care a fost pronunțată într-o cauză privitoare la proiectul internațional de construire și de exploatare a unui reactor termonuclear experimental internațional (ITER), destinat să demonstreze fezabilitatea științifică și tehnică a energiei de fuziune. În cadrul acestui proiect a fost creată întreprinderea comună europeană pentru ITER, care are ca misiune să contribuie la realizarea rapidă a energiei de fuziune. În acest scop, întreprinderea comună încheie contracte referitoare la achiziționarea unor bunuri, la realizarea unor lucrări sau la prestarea unor servicii. În ceea ce privește o cerere de ofertă lansată în vederea atribuirii contractului de achiziții de miezuri pentru bobine de câmp toroidal pentru ITER, reclamanta, o societate care activează în domeniul tehnologiei nucleare, a depus o ofertă pentru contractul în cauză, care a fost respinsă pentru motivul că nu este conformă cu dispozițiile din caietul de sarcini. Reclamanta a introdus o acțiune având ca obiect anularea deciziei de respingere și a deciziei de atribuire a contractului către o altă întreprindere, acțiune însoțită de o cerere de măsuri provizorii, care a fost respinsă, întrucât niciuna dintre condițiile de luare a măsurilor provizorii solicitate nu era îndeplinită în speță.

În ceea ce privește condiția referitoare la urgență, pretinsa atingere adusă reputației reclamantei nu a fost recunoscută de judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii, având în vedere că participarea la o ofertă publică implică riscuri pentru toți participanții și că respingerea ofertei unui ofertant, în temeiul normelor privind atribuirea contractelor de achiziții publice, nu are, ca atare, un caracter prejudiciabil. În cazul respingerii nelegale a ofertei unei societăți, există cu atât mai puține motive să se considere că aceasta riscă să sufere o atingere gravă și ireparabilă adusă reputației sale cu cât această respingere nelegală nu prezintă o legătură cu competențele sale, iar hotărârea de anulare ar permite îndreptarea unei eventuale atingeri aduse reputației sale. În plus, în ceea ce privește evaluarea comparativă a intereselor, judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii a arătat că interesul reclamantei care constă în posibilitatea de a menționa, în scop

⁴⁵ Regulamentul (CE) nr. 1907/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2006 privind înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (REACH), de înființare a Agenției Europene pentru Produse Chimice, de modificare a Directivei 1999/45/CE și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 793/93 al Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 1488/94 al Comisiei, precum și a Directivei 76/769/CEE a Consiliului și a Directivelor 91/155/CEE, 93/67/CEE, 93/105/CE și 2000/21/CE ale Comisiei (JO L 396, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 60, p. 3).

publicitar, contractul în cauză trebuia să cedeze în fața interesului general al Uniunii, inclusiv cel al cetățenilor săi, legat de o realizare rapidă a proiectului ITER, a cărui importanță politico-economică primordială este evidentă ca urmare a faptului că acest proiect urmărește să exploateze fuziunea drept sursă de energie potențial nelimitată, sigură, durabilă, ecologică și competitivă din punct de vedere economic, din care Uniunea ar putea obține avantaje importante⁴⁶.

În sfârșit, este necesar să se sublinieze impactul juridic, economic și socio-cultural al Ordonanțelor din 30 aprilie, din 19 august, din 19 octombrie și din 25 octombrie 2010, pe care președintele Tribunalului le-a pronunțat în cauza *Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Parlamentul European și Consiliul* [T-18/10 R, T-18/10 R II, T-18/10 R II INTP și, respectiv T-18/10 R II (în recurs), nepublicate]. Aceste ordonanțe au fost ocazionate de Regulamentul (CE) nr. 1007/2009⁴⁷, care, în interesul bunăstării animalelor și în scopul de a stabili norme armonizate de comercializare a produselor derivate din focă, a interzis, începând cu 20 august 2010, introducerea pe piață a unor astfel de produse, cu excepția celor obținute în urma unor vânători de foci, desfășurate în mod tradițional de comunitățile inuite, care contribuie la subzistența acestora. Această excepție a fost justificată de interesele economice și sociale fundamentale ale comunităților inuite care vânează foci, această vânătoare reprezentând o parte integrantă a culturii și a identității comunităților menționate. În ceea ce privește autorizația acordată în favoarea comunităților inuite, aceasta trebuia să fie pusă în aplicare printr-un regulament de executare care urma să fie adoptat de Comisie.

În ianuarie 2010, mai mulți vânători și trapeuri de foci, transformatori de produse derivate de focă și societăți comerciale care activează în domeniul comercializării unor astfel de produse sau care le utilizează în scop medical au introdus o acțiune în anularea Regulamentului nr. 1007/2009, iar, în februarie 2010, o cerere de suspendare a executării regulamentului menționat. Prin Ordonanța din 30 aprilie 2010, președintele Tribunalului a respins această cerere. După ce a apreciat că admisibilitatea acțiunii principale nu putea fi exclusă și că motivele de anulare invocate de reclamantii erau suficient de relevante și de serioase pentru a constitui un *fumus boni iuris*, președintele Tribunalului a concluzionat totuși că nu există urgență, referindu-se, în special, la faptul că regulamentul de executare prin care se urmărește aplicarea autorizației în favoarea comunităților inuite nu fusese încă adoptat de Comisie.

În iulie 2010, reclamantii au introdus o nouă cerere de măsuri provizorii, întemeiată pe un fapt nou, și anume publicarea proiectului de regulament de executare al Comisiei. Reclamantii au arătat că viitorul regulament de executare, care ar intra în vigoare la 20 august 2010, ar fi total inadecvat și ar priva de orice efect practic autorizația în favoarea comunităților inuite. Prin Ordonanța din 19 august 2010, președintele Tribunalului a admis această nouă cerere, în temeiul articolului 105 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, și a suspendat executarea Regulamentului nr. 1007/2009 în măsura în care prin acesta se limita, în privința reclamantilor, introducerea pe piață a unor produse derivate din focă, până la adoptarea ordonanței prin care se finalizează procedura măsurilor provizorii.

Prin Ordonanța din 25 octombrie 2010, președintele Tribunalului a finalizat procedura măsurilor provizorii și a respins, pentru lipsa urgenței, noua cerere de măsuri provizorii introdusă în iulie

⁴⁶ În materia contractelor de achiziții publice, se impune să se menționeze de asemenea ordonanțele de respingere, nepublicate, din 15 octombrie 2010, *Nexans France/Entreprise commune Fusion for Energy* (T-415/10 R), din 26 martie 2010, *Sviluppo Globale/Comisia* (T-6/10 R), din 5 februarie 2010, *De Post/Comisia* (T-514/09 R), și din 20 ianuarie 2010, *Agriconsulting Europe/Comisia* (T-443/09 R).

⁴⁷ Regulamentul (CE) nr. 1007/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 septembrie 2009 privind comerțul cu produse derivate din focă (JO L 286, p. 36).

2010. Mai întâi, având în vedere că printre reclamanți nu figurează nicio entitate de drept public, aceștia nu puteau invoca interesele generale economice, sociale și culturale ale inuiților, ci fiecare dintre aceștia trebuiau să probeze că Regulamentul nr. 1007/2009 era susceptibil să îi cauzeze, cu titlu individual, un prejudiciu grav și ireparabil dacă cererea de măsuri provizorii ar fi respinsă. Or, reclamanții nu au prezentat astfel de probe. În ceea ce privește vânătoria și trapeurii de foci sau transformatorii de produse derivate de focă, aceștia au omis să precizeze veniturile pe care le obțin din vânătoare sau din alte activități ori averea lor personală și nu au prezentat niciun certificat emis de o autoritate competentă care să ateste faptul că au dreptul la un ajutor social, la o indemnizație de șomaj sau la o altă formă de alocație, chiar dacă într-un raport depus chiar de către aceștia se menționa că există sisteme de subvenții în Groenlanda și în Canada, țările lor de origine, pentru a susține vânătoarea de foci. În ceea ce privește societățile comerciale care activează în acest sector, acestea nu au prezentat date statistice care să permită să se aprecieze gravitatea prejudiciului invocat în raport cu dimensiunea și cu cifra de afaceri a fiecărei societăți.

În sfârșit, în ceea ce privește regulamentul de executare al Comisiei, reclamanții nu au demonstrat imposibilitatea de a crea sistemul de trasabilitate impus prin acest regulament, care ar trebui să permită identificarea produselor derivate din focă obținute în urma vânătorii desfășurate de inuiți. Dimpotrivă, raportul depus chiar de către aceștia menționa sisteme de trasabilitate care erau deja aplicate în mod efectiv în Groenlanda (utilizarea unei etichete care dispune de un cod de bare și care conține textul „Vânătoare desfășurată în mod tradițional de comunitățile inuite, care contribuie la subzistența acestora”). Reclamanții au omis să expună motivele pentru care ar fi imposibil să se adapteze aceste sisteme de trasabilitate existente în Groenlanda la cerințele regulamentului de executare.